

Vzdělávání dospělých osob ve výkonu trestu odnětí svobody

Simona Dymáková

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Simona Dymáková
Osobní číslo:	H19483
Studijní program:	B0111A190011 Sociální pedagogika
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Vzdělávání dospělých osob ve výkonu trestu odnětí svobody

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti penologie, vězeňské služby a vzdělávání dospělých.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

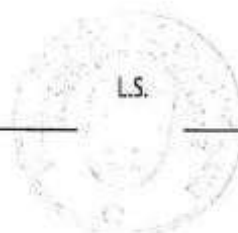
Seznam doporučené literatury:

- BIEDERMANOVÁ, Eva a Michal PETRAS, 2011. Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-115-8.
- ČERNÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK, 2002. Základy penologie pro policisty. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky. ISBN 80-7251-104-1.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2016. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.
- JÓZL, Miloš, 2017. Penitenciáristika jako věda žalářní. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-7452-131-7.
- SOCHŮREK, Jan, 2007. Kapitoly z penologie. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-204-3.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Zuzana Hrnčířková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **26. ledna 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2022**

_____
Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

_____
doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 26. ledna 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo - bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 29. 4. 2022

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevyňatěčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před

konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, oписy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje -li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem mé bakalářské práce je vzdělávání dospělých osob, které se nacházejí ve výkonu trestu odnětí svobody. Práce je rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a praktickou. Cílem teoretické části je pomocí odborné literatury popsat a vymezit činnosti Vězeňské služby, výkonu trestu odnětí svobody a systému vzdělávání, které je poskytováno ve věznicích. V rámci vzdělávání tato bakalářská práce představuje Střední odborné učiliště, programy zacházení, motivaci ke vzdělávání a případnou resocializaci odsouzených osob. Praktická část analyzuje výsledky zkoumání vzdělávání odsouzených osob za pomoci kvantitativního výzkumu, který byl realizován pomocí dotazníkového šetření v příslušných věznicích. Výsledkem výzkumného šetření bylo zjištěno, jaká je motivace odsouzených osob ke vzdělávání, jaká je jejich charakteristika a spokojenost s poskytovanou výukou.

Klíčová slova: vzdělávání, trest, výkon trestu odnětí svobody, motivace, resocializace

ABSTRACT

The theme of bachelor's thesis is education of adults who are serving a custodial sentence. The bachelor's thesis is divided into two parts, the theoretical part and practical part. The object of theoretical part is described and define with help of professional literature the Prison Service activities, the serving a custodial sentence and system of education which is provided in prisons. Within the framework of education, this bachelor's thesis presents the Secondary Vocational School, treatment programs, motivation for education and possible resocialization of convicted persons. The practical part analyses the results of research into the education of convicts with the help of quantitative research, which was carried out using a questionnaire survey in the relevant prisons. It was found out by the results of research what is the motivation of convicted persons for education, their characteristics and satisfaction with the provided teaching.

Keywords: education, punishment, serving a custodial sentence, motivation, resocialization

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce, paní PhDr. Zuzaně Hrnčířkové Ph.D. za její ochotu, rady, příjemnou spolupráci a čas, který této práci věnovala. Dále děkuji všem pracovníkům věznic, kteří byli ochotni zprostředkovat výzkumné šetření a spolupracovat při organizační záležitostech. V neposlední řadě patří poděkování také respondentům za jejich spolupráci při výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Zlín 2022

Simona Dymáková

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY.....	12
1.1 VĚZNICE.....	14
1.2 PENOLOGIE.....	17
1.3 KONCEPCE VĚZEŇSTVÍ DO ROKU 2025	18
1.4 AKADEMIE VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR	19
2 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY.....	20
2.1 TREST ODNĚTÍ SVOBODY	21
2.2 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	22
2.3 ÚČEL A FUNKCE TRESTU	23
3 VZDĚLÁVÁNÍ OSOB VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY.....	24
3.1 STŘEDNÍ ODBORNÉ UČILIŠTĚ	26
3.2 PROGRAMY ZACHÁZENÍ.....	27
3.3 RESOCIALIZACE A MOTIVACE OSOB VE VÝKONU TRESTU	28
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	31
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	32
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	32
4.2 CÍLE VÝZKUMU	32
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33
4.4 METODA SBĚRU DAT	33
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	33
5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	35
5.1 ANALÝZA DAT.....	35
5.2 INTERPRETACE DAT	49
ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	54
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	57
SEZNAM GRAFŮ	58
SEZNAM TABULEK.....	59
SEZNAM PŘÍLOH.....	60

ÚVOD

Pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolila téma vzdělávání dospělých osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Důvodem byla především má pracovní zkušenost z Probační a mediační služby, pro kterou jsem pracovala a tím jsem o této agendě nabyla nových informací, které jsou mnohdy pro širokou veřejnost neznámé. Lidé mají mylnou představu o tom, že vězni v rámci svého trestu pouze sedí v celách a nevykonávají žádnou činnost. K životu za mřížemi se ale váže spousta dalších skutečností, které se pojí s každodenním životem. V této práci se pokusím přiblížit jednu z oblastí, které se mají vězni možnost účastnit. Vzdělávání vězňů je důležitou činností a pro vězně je to velká příležitost si po skončení výkonu trestu najít práci a žít řádným životem. Na rozdíl od pracovních aktivit, které jsou v případě přiřazení práce povinné, je vzdělávání dobrovolná činnost, a proto je důležité odsouzené osoby správně informovat a motivovat. Výkon trestu odnětí svobody ve věznici je těžkou zkouškou a návrat zpět do normálního života je pro spousta odsouzených složitým procesem. Úspěšné začlenění těchto osob zpět do normálního života je ovlivněno mnoha faktory. Získané vzdělání může pomoci při vstupu na trh práce a získání stabilního zaměstnání, které může zabránit případnému páchaní další trestné činnosti. Odsouzené osoby s výjimečnými tresty se nacházejí ve věznicích ojediněle a většina odsouzených osob věznici opustí, a proto je pro stát důležité a žádoucí zvyšovat a zlepšovat kvalitu vzdělávání poskytovaného ve věznicích.

Ke zpracování bakalářské práce byla použita odborná literatura, internetové zdroje a platné právní normy, které se zabývají touto problematikou. Cílem této práce bude analyzovat poskytované vzdělávání dospělým osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, charakterizovat osoby, které se ve výkonu trestu vzdělávají a v jakém stupni, zda jim vyhovuje současná nabídka vzdělávacích oborů a jak jsou spokojeni s poskytovanou výukou.

Práce je rozdělena na dvě samostatné části, kdy první je část teoretická a druhá část praktická. Teoretická část práce je rozdělena na tři kapitoly. V první kapitole si představíme Vězeňskou službu České republiky a věznice, Akademii Vězeňské služby, která se stará o vzdělávání zaměstnanců, dále si vysvětlíme pojem penologie a představíme si Koncepti vězeňství do roku 2025. Druhá kapitola je zaměřena na výkon trestu odnětí svobody a s ním spojené náležitosti. Poslední kapitola je zaměřena na vzdělávání poskytované ve věznicích. Představíme si zde tedy Střední odborné učiliště, které se zabývá formálním vzděláváním

a programy zacházení, v rámci, nichž probíhá neformální vzdělávání. Dále je tato část zaměřena na motivaci a resocializaci odsouzených osob. Cílem teoretické části je popsat systém vzdělávání ve výkonu trestu odnětí svobody a představit instituce, které vzdělávání ve věznicích poskytují.

V rámci druhé části práce, tedy v praktické části, se zaměříme na výzkumný problém a jeho dílčí oblasti, které ovlivňují vzdělávání ve věznicích. Cílem praktické části je zjistit motivaci odsouzených osob ke vzdělávání, zda je ve věznicích nabídka oborů dostatečná a jak hodnotí odsouzené osoby práci lektorů. Výzkumný vzorek této práce tvoří odsouzené osoby, které se v rámci výkonu trestu odnětí svobody vzdělávají. Na začátku empirické části jsme si stanovili výzkumný cíl i výzkumné otázky. K získání dat jsme v rámci kvantitativního výzkumu zvolili dotazník.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

Bakalářská práce je zaměřená na vzdělávání dospělých osob ve výkonu trestu odnětí svobody, je tedy nezbytné zmínit instituci Vězeňské služby České republiky, její organizační strukturu a úkoly. Vězeňská služba také provádí v rámci své práce vědeckou činnost v rámci penologie, vzdělává své zaměstnance a plánuje ve své koncepci zlepšení poskytování služeb v oblasti vzdělávání.

Vězeňská služba je organizace podřízená Ministerstvu spravedlnosti a je bezpečnostním sborem, který zajišťuje převážně výkon vazby a trestu odnětí svobody. Vězeňská služba má postavení správního úřadu a byla zřízena s účinností k 1. lednu 1993 zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky, v platném znění. Pracovní činnost ve věznici patří do výkonu státní služby a zaměstnanci jsou státními úředníky. Organizační struktura Vězeňské služby ČR je tvořena generálním ředitelstvím, vazebními věznicemi, věznicemi, ústavy pro výkon zabezpečovací detence, středním odborným učilištěm a akademií vězeňské služby ČR (Černíková, 2002).

V čele organizační struktury stojí generální ředitel, který je jmenován a odvoláván ministrem spravedlnosti. Generální ředitel je nadřízeným orgánem zaměstnanců vězeňské služby a v jeho pravomoci je úprava právních vztahů v rámci organizace. Vazební věznice, ústavy zabezpečovací detence a věznice jsou zřizovány ministrem spravedlnosti a v jejich čele stojí ředitelé, kteří jsou jmenováni a odvoláváni generálním ředitelem. Akademie Vězeňské služby je vzdělávacím zařízením, jehož cílem je vytvořit všestrannou profesní přípravu zaměstnanců. Střední odborné učiliště je výchovné a vzdělávací zařízení, které poskytuje osobám ve výkonu trestu odnětí svobody přípravu pro výkon povolání, dokončení základního vzdělání nebo vzdělávací kurzy pro zvýšení kvalifikace na trhu práce.

Dle § 1 odst. 5 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky v platném znění (Česko, 1992): „*Vězeňská služba působí na území České republiky, nestanoví-li zvláštní právní předpis nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, k jejíž ratifikaci dal Parlament souhlas a již je Česká republika vázána, jinak.*“ Výkon služby je zajišťován v organizačních jednotkách a mezi hlavní činnosti vězeňské služby patří správa vězeňství, výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody. Doplňujícími úkoly vězeňské služby jsou realizace činností spojených se správou věznic, eskorta osob ve výkonu vazby a trestu odnětí

svobody, ochrana bezpečnosti při výkonu soudnictví, činnostech Ministerstva spravedlnosti a státního zastupitelství. Dle povahy úkolů, které vězeňská služba plní, dělíme zaměstnance na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu. Vězeňská stráž vykonává v rámci své práce činnosti spojené s převozem osob umístěných v zařízeních vězeňské služby, dohled ve vazebních věznicích a zabezpečovací detenci. Vězeňská stráž může být dle zákona také povolána k plnění úkolů, které spadají do kompetence justiční stráže. Justiční stráž plní povinnosti v oblasti pořádku a bezpečnosti, a to především v budovách státních úřadů či ministerstev (Zákon č. 555/1992 Sb., o vězeňské a justiční strážce, ve znění pozdějších předpisů, Česko, 1992).

Právní úprava Vězeňské služby je zakotvena v zákoně č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážce v platném znění, a ve vyhlášce ministra spravedlnosti, kterou je vydán Organizační řád Vězeňské služby. Tyto normativní akty jsou v souladu s minimálními standardními pravidly OSN a Evropskými vězeňskými pravidly (Černíková, 2008).

V roce 1987 byla Radou Evropy přijata nová revidovaná pravidla, která vyčlenila jednotný přístup k filozofii vězeňství v duchu humanismu v Evropě. Z pohledu mezinárodního práva nejsou závazným dokumentem, ale jsou respektována signatářskými státy. Jejich hlavním účinkem je tlak na právní a morální standardy, které upravují zacházení s vězni v evropských zemích. Evropská vězeňská pravidla jsou vyznačována především respektováním lidské důstojnosti, individualizací režimu ve věznicích, humánností a snahou o reintegraci pachatele.

Jůzl (2017, s. 193) uvádí tyto základní principy:

- *„Se všemi osobami zbavenými svobody bude zacházeno tak, aby byla respektována jejich lidská práva.*
- *Osobám zbaveným svobody budou ponechána veškerá práva, která jim nebyla zákonně odňata uložením výkonu trestu nebo vazby.*
- *Omezení ukládaná osobám zbaveným svobody budou v nezbytně minimálním rozsahu a úměrně legitimnímu účelu, pro který byla uložena.*
- *Vězeňské podmínky, které porušují lidská práva vězňů, nelze ospravedlnit nedostatkem prostředků.*

- *Výkon trestu bude zajišťován tak, aby umožnil osobám zbaveným svobody jejich opětné začlenění do svobodné společnosti.*
- *Vězeňští pracovníci vykonávají důležitou veřejnou službu a jejich přijímání, zaškolení i pracovní podmínky jim musí umožnit udržování vysoké úrovně jejich péče o uvězněné osoby.*
- *Ve všech věznicích musí probíhat pravidelné státní inspekce a nezávislé kontroly.“*

Mezi další mezinárodní pravidla, která se Česká republika zavázala plnit, jsou Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni, která byla projednávána v roce 1955 na I. kongresu Organizace spojených národů, který probíhal v Ženevě.

Černíková (2002) uvádí tato pravidla:

- respektování ochrany základních práv, svobodného myšlení a vyznání, zdravotní péče a životní úroveň by měla být stejná jako pro občany v civilním životě,
- minimální předpoklady pro zacházení s vězni,
- průběžné posuzování standardu v jednotlivých zemích,
- předměty ke zlepšování vězeňství a zacházení s odsouzenými,
- projev filozofických a morálních hodnot k životu člověka, který vede k pokroku a reformování podmínek vězeňství.

1.1 Věznice

Vězeňská zařízení jsou státními institucemi, které metodicky řídí a kontroluje generální ředitelství Vězeňské služby České republiky. V další části budou tyto instituce představeny se zaměřením k této bakalářské práci.

1.1.1 Vazební věznice

Výkon vazby je upraven zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, který vychází z mezinárodních konvencí a dokumentů, které se zaměřují na problematiku ukládání vazby a její výkon. Vychází tedy zejména z minimálních pravidel OSN, Rezoluce k vyšetřovací vazbě a dále respektuje Evropská pravidla a dokumenty Rady Evropy.

Při vzniku zákona o výkonu vazby byl uplatněn princip presumpce nevinny. Tento princip vyjadřuje stav, kdy se osoba nachází ve výkonu vazby, ale nemůžeme na ni nahlížet jako na vinnou, dokud nebude pravomocně odsouzena. Při výkonu vazby se dodržují určitá pravidla a požadavky, dle Černíkové (2008, s. 82) je převážně: *„Zdůrazněn požadavek humánního výkonu vazby. Z uvedeného vyplývá, že během výkonu vazby smí být obviněný podroben jen těm omezením, která jsou nutná k splnění účelu vazby z hlediska jejich důvodů a k zachování stanoveného vnitřního řádu. V souladu s požadavkem respektování lidských práv zaručených Listinou základních práv a svobod nesmí ve výkonu vazby docházet k ponižování lidské důstojnosti obviněného, nesmí být podrobován fyzickému ani psychickému nátlaku. Vězeňský personál může vůči osobám ve vazbě použít pouze taková omezení a donucovací prostředky, které jsou uvedeny v zákoně.“* Humánní zacházení znamená, že je výkon vazby realizován v takových podmínkách, které jsou pro lidský život důstojné.

Místem výkonu vazby je vazba ve vazební věznici nebo ve zvláštním oddělení věznice. V České republice je celkově 10 vazebních věznic, a to v těchto městech: Brno, České Budějovice, Hradec Králové, Liberec, Litoměřice, Olomouc, Ostrava, Teplice, Praha Pankrác a Praha Ruzyně. Dle zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů ostrahu obviněných osob a výkon vazby zajišťuje Vězeňská služba, která při zajišťování výkonu práv obviněných spolupracuje s dalšími státními orgány, orgány územní samosprávy a subjekty stanovenými v právních předpisech. Do výkonu vazby lze dle zákona přijmout obviněného pouze na základě písemného příkazu soudu. Rozhodnutí musí být vždy připojeno k písemnému příkazu (Česko, 1993).

1.1.2 Věznice pro výkon trestu odnětí svobody

Dle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů v platném znění se jedná o zařízení, které je vytvořeno pro výkon trestu odnětí svobody. V České republice dělíme vězení dle způsobu vnějšího střežení, bezpečnosti a režimu. Máme tedy věznice s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Věznice s ostrahou máme dále rozděleny na další tři stupně podle míry zabezpečení, a to na věznice s (Česko, 1999):

- nízkým stupněm zabezpečení,
- středním stupněm zabezpečení,
- vysokým stupněm zabezpečení.

Odsouzené osoby jsou umístovány dle míry vnějších a vnitřních rizik. Vnitřní rizika vyjadřují míru ohrožení během výkonu trestu odnětí svobody a převážně se zaměřují na charakteristiku osobnosti odsouzeného. Vnější rizika vyjadřují výši nebezpečnosti odsouzené osoby pro společnost s ohledem na trestnou činnost, délku trestu a s ohledem k tomu, zda již byl výkon trestu odnětí svobody uložen. Oprávněným orgánem, který střeží odsouzené, je Vězeňská služba ČR (Kalvodová, 2012).

Umístování odsouzených se řídí stanovenými pravidly. Tato pravidla oddělují odsouzené muže od žen, odsouzené ženy s dětmi, osoby s infekčním onemocněním, mladistvé, duševně narušené, velmi nebezpečné osoby a osoby s uloženým ochranným léčením a zabezpečovací detencí. Na území ČR se nachází celkově 25 věznic, které jsou rozmístěny v 11 krajích.

Tabulka 1 - Věznice

Seznam věznic	
Kraj	Věznice
Jihomoravský	Břeclav
	Kuřim
	Znojmo
Karlovarský	Horní Slavkov
	Ostrov
	Kynšperk nad Ohří
Královehradecký	Valdice
	Odolov
Liberecký	Stráž pod Ralskem
	Rýnovice
Moravskoslezský	Heřmanice
	Karviná
	Opava
Olomoucký	Mírov
Pardubický	Pardubice
Plzeňský	Plzeň
Středočeský	Jiřice
	Oráčov
	Příbram
	Vinařice
Ústecký	Bělušice
	Nové Sedlo
	Všehrady
Vysočina	Rapotice
	Světlá nad Sázavou

Zdroj: Vězeňská služba, online 2022

1.2 Penologie

Vědeckou činnost provádí vězeňská služba v oblasti penologie, kdy následně používá získané výsledky a poznatky při výkonu své práce v rámci výkonu vazby a trestu odnětí svobody. Penologie je považována za vědu o trestu, trestání, výkonu všech typů trestů a jejich účincích. Zahrnuje prvky z oblasti kriminalistiky, sociální psychologie, forenzní psychiatrie a kriminologie. Jejím hlavním předmětem je trest a trestání, a to především z hlediska jejich účinku na pachatele trestného činu. Zkoumá vývoj sociálně psychických procesů, penologické myšlenky, realitu pachatele. Její zaměření cílí na problematiku trestních sankcí, které již neřeší zákon. V užším pojetí ji chápeme jako nauku, která se zabývá především reálným výkonem trestu a ochrannými opatřeními. V širším pojetí obsahuje také oblast alternativních trestů, penologické jevy, procesy, zákonnosti a vztahy. Z hlediska historie penologii přirovnáváme k filozofii a pedagogice. Dle některých autorů patří penologie pod právní vědy a kriminologii, druhá část řadí penologii ke speciální či sociální pedagogice. Dnes je penologie považována za samostatnou společenskou a multidisciplinární vědu, která má vlastní předmět zkoumání. Penologie splňuje základní podmínky pro označení za samostatný vědní obor. Disponuje vlastní teorií, pomocí které vymezuje a popisuje svůj předmět zkoumání, provádí výzkumnou činnost, ze které jsou zjišťována detailní data a nálezy příčin a důsledků penologie. Jako vědní obor má svou vlastní terminologii, techniky práce a metodologické metody, pomocí nichž je zkoumání realizováno (Jůzl, 2017).

Dle Šterby (2007, s. 9) penologie zkoumá:

- *„sociálně-psychologické procesy, jevy, vztahy a zákonitosti, které vznikají v důsledku aplikování trestu,*
- *fyzickou a psychosociální realitu pachatele (zdravotní stav, nemoci, úrazy, sociální zázemí, věk, dosažené vzdělání...),*
- *ověřuje a koncipuje přístupy výchovného zacházení s odsouzenými, aby bylo dosaženo co nejefektivněji účelu trestu,*
- *systém institucí a jejich funkcí při realizaci zákonného postihu,*
- *sankce, které by účinně ovlivňovaly chování pachatelů trestných činů (ochranná opatření, alternativní tresty).“*

Součástí penologie je také penitenciaristika, která se zaměřuje na výkon trestu odnětí svobody, jeho účinek a možnosti resocializace pachatelů trestných činů. Její právní východiska se opírají především o trestní právo, zkušenosti právníků a kriminologů. V latině znamená slovo *paenitentia* nápravu.

1.3 Koncepce vězeňství do roku 2025

Česká republika, jakožto demokratický stát, dodržuje respektování lidských práv a svobod, a to především chráněním společnosti před pachateli, kteří porušují právní předpisy. Trest odnětí svobody neslouží pouze k izolaci pachatelů, ale především ke snaze o napravení pachatele a jeho reintegraci zpět do společnosti. Vzdělávání je pro stát výhodná investice z pohledu vyšších příjmů, jelikož z příslušných statistik vychází, že vzdělanější společnost rovná se růst HDP daného státu. Vzdělávání osob ve výkonu trestu je nezbytné především z hlediska úspěšnosti adaptace jedince v prostředí mimo věznic.

Dokument nové Koncepce vězeňství do roku 2025 předkládá základní premisy rozšířené o další přístupy, které je nutné zdůraznit z hlediska napravení pachatele a jeho reintegrace do společnosti. Globálním cílem nové koncepce je: *„Vytvořit dobře fungující, efektivní, mezinárodní standardy dodržující vězeňství propojené s prevencí kriminality, postpenitenciární péčí, sociální sférou a vzdělávacím systémem a směřující k reintegraci pachatelů trestné činnosti do společnosti. Plnit úkol nápravy odsouzených osob na základě individuálních postupů za účelem předcházení recidivě kriminálního chování a izolace opakovaně recidivujících pachatelů nejzávažnější násilné trestné činnosti od společnosti s cílem zajistit bezpečí občanů.“* (Koncepce vězeňství do roku 2025, s. 3)

Mezi specifické cíle nové koncepce vězeňství v rámci vzdělávání vězňených osob a zaměstnanců patří:

- Poskytnutí možnosti vězňeným osobám dosáhnout co nejvyššího vzdělání, efektivní provázání vzdělávání se zaměstnáváním a pružně reagovat na aktuální situaci na trhu práce.
- Motivace žáků a poskytovatelů vzdělávání. Zřízení efektivního systému kontroly vzdělávání poskytovaného ve věznicích.
- Rozvíjet systém výuky, inovace stávajících metod a technické úrovně vybavení.

- Poskytování co nejkvalitnějších a nejširších služeb v oblasti vzdělávání příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR.
- Zintenzivnit ve vybraných oblastech výuky spolupráci s externími subjekty.

1.4 Akademie Vězeňské služby ČR

Akademie Vězeňské služby ČR je vzdělávací zařízení, které zajišťuje přípravu příslušníků Vězeňské služby tak, aby byla zajištěna náležitá úroveň pro výkon práce. Hlavním cílem je zajištění nezbytné kvalifikace pro řádné plnění služebních a pracovních povinností.

Pro správné fungování systému vzdělávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody je nutné také kvalitní vzdělávání zaměstnanců Vězeňské služby ČR. Vzdělávání příslušníků a zaměstnanců je upraveno nařízením generálního ředitele č. 55/2010, o vzdělávání, a nařízením č. 59/2008, o jazykové kvalifikaci. Probíhá v rámci Programu celoživotního vzdělávání, které je zabezpečováno akademií ve spolupráci s vysokými školami či jinými subjekty.

Zaměstnanci si prohlubují vzdělávání ve dvou úrovních. První úroveň je prováděna přes vstupní vzdělávání, které se člení na úvodní a následné. Úvodní vzdělávání následuje bezprostředně po vzniku služebního nebo pracovního poměru. Následné vzdělávání znamená základní odbornou přípravu zaměstnanců rozdělenou dle služebního zařazení. Za druhou úroveň je považováno prohlubující vzdělávání, které se člení na manažerské, jazykové a vzdělávání v dalších odbornostech, oborech a oblastech. Všechny vzdělávací aktivity slouží k rozvoji a zvýšení odborné kvalifikace pracovníků, rozvoji výzkumné činnosti v oblasti penitenciaristiky, penologie a historie vězeňství.

2 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Vzdělávání dospělých osob ve výkonu trestu svobody je spjato s jeho výkonem, proto si v této kapitole definujeme základní rozdělení trestů, výkon trestu odnětí svobody, jeho účel a funkci.

České trestní právo neuvádí žádnou jednotnou definici pro pojem trest. Definice nalezneme pouze v právní teorii představitelů trestní nauky. Trest můžeme zjednodušeně označit za druh právní sankce, která nastává v případě porušení právních povinností. Jelínek (2009, s. 346) uvádí, že *„trestem se rozumí zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání. V pojetí trestního práva ČR je trest prostředkem státního donucení. Stát trest užívá k ochraně zájmů chráněných trestním zákonem, ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli.“*

Základní rozdělení dle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku v platném znění, je na základní dva druhy trestů – trest odnětí svobody nebo trest alternativní. Mezi tresty odnětí svobody patří nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. Zakotvení trestu v právní normě, v trestním zákoně, je první a základní akt pro výkon trestní spravedlnosti ve vyspělých státech a společnostech (Černíková, 2002).

Trestní zákoník stanovuje tyto alternativní tresty (Česko, 2009):

- trest domácího vězení,
- peněžité tresty,
- obecně prospěšné práce,
- zákazy pobytu a činnosti,
- propadnutí věci či majetku,
- ztráta vojenské hodnosti a čestných titulů,
- vyhoštění,
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní nebo společenské akce,
- zákaz činnosti a zákaz pohybu.

2.1 Trest odnětí svobody

Jedná se o druh trestu, který bývá ukládán pachateli soudem za spáchání trestného činu. Dle českého trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) se rozlišují čtyři typy trestu odnětí svobody, a to nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem a výjimečný trest. Pro každý trestný čin je stanovena trestní sazba a o konečné výši trestu rozhoduje závažnost trestného činu. Trest by měl být zvolen přiměřeně s ohledem na charakter spáchaného trestného činu. Hlavním cílem výkonu trestu odnětí svobody je působení na chování odsouzených osob tak, aby snižovaly nebezpečí možné recidivy kriminálního chování po návratu z vězení do běžného života (Česko, 2009).

Trestem odnětí svobody se rozumí, nestanoví-li trestní zákoník jinak:

- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody,
- nepodmíněný trest odnětí svobody,
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem (Česko, 2009).

Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody znamená, že soud uloží trest odnětí svobody, avšak nepřistupuje okamžitě k jeho výkonu a odloží jej na zkušební dobu, během které musí pachatel trestného činu plnit soudem stanovené podmínky a žít řádným životem. Tento typ trestu může soud uložit pouze v případě, že stanovená sazba trestu odnětí svobody nepřevyšuje tři léta. Soud přistupuje k tomuto typu trestu zejména s přihlédnutím k dosavadnímu životu pachatele.

Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem je nástroj, ke kterému se soud uchyluje v případě, že považuje za nezbytné kontrolovat a sledovat chování pachatele a poskytnout mu potřebnou pomoc a péči. Soud uloží pachateli přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, které jsou směrodatné pro řádný život, taktéž uloží pachateli, aby nahradil škodu či odčinil nemajetkovou újmu. Stanovení dohledu je přísnější formou podmíněného odsouzení a je využíváno především u pachatelů, u kterých je nutné monitorovat a regulovat jejich chování během zkušební doby dohledu. Dohled provádí pracovníci Probační a mediační služby, kteří kontrolují chování pachatele, čímž je zajištěna

ochrana společnosti a snížení možného opakování trestné činnosti. Probační úředník je také odborným poradcem pro pachatele.

Nepodmíněný trest odnětí svobody je nejpřísnějším trestem v trestním zákoníku, který lze uložit. Při ukládání tohoto typu trestu je nutná především zásada přiměřenosti, v souladu s ní se nepodmíněný trest ukládá pouze v případě, že k ochraně společnosti a nápravě pachatele nestačí trest mírnější. Výše trestu odnětí svobody může být stanovena až do výše 20 let. Vyšší sazba může být stanovena pouze v případě zvlášť závažných zločinů, trestných činů ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo při ukládání výjimečného trestu.

Výjimečný trest – jedná se o druh nepodmíněného trestu odnětí svobody. Rozumí se tím trest nad dvacet let až do výše třiceti let nebo odnětí svobody na doživotí. V případě trestní sazby nad dvacet let je ukládán v případě, kdy je závažnost zločinu velmi vysoká a náprava pachatele je obzvláště nepravděpodobná. V případě uložení odnětí svobody na doživotí jsou stanoveny zákonem zvlášť závažné zločiny, mezi které řadíme například: útok proti lidskosti, teroristický útok, zločin vraždy, vlastizrada, genocidu, použití zakázaného bojového prostředku aj. (Zákon č. 40/2009 Sb.).

2.2 Výkon trestu odnětí svobody

Uvěznění znamená ztrátu svobody, nejistotu a obavy z budoucnosti. Pro odsouzeného pachatele nastává výrazný životní zlom, kdy se musí sžít s obavami ze společenské stigmatizace, rozpadu rodiny, ztráty zaměstnání a přátel. Ztráta svobody a pobyt ve věznici je zátěžovou situací, kdy odsouzený musí strpět různá omezení, jako je ztráta soukromí, soužití s různými osobami, pobyt v malém prostoru a nepříjemné úkony jako jsou osobní prohlídky (Sochůrek, 2007).

Je velice důležité oddělovat od sebe pojem výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody, které jsou naprosto odlišné, ale ve společnosti často považovány za jednotné. Výkon vazby dle Hály (2005) není trest a ani trestem nikdy být nemůže. Výkon vazby je proces, při kterém je osoba obviněná ze spáchání trestného činu zadržena z důvodu předcházení maření trestního stíhání. Zato výkon trestu odnětí svobody je již stanoveným trestem.

Zásady výkonu trestu odnětí svobody dle § 3 zákona č. 169/1999 Sb.:

- Trest může být vykonáván jen takovým způsobem, aby byla respektována důstojnost osobnosti odsouzeného, a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody, čímž však nesmí být ohrožena ochrana společnosti.
- S odsouzenými osobami se musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví, a podporovat je v oblasti získávání dovedností a postojů, které jsou nápomocné pro vedení řádného života po propuštění na svobodu (Česko, 1999).

2.3 Účel a funkce trestu

Pojem trest vyjadřuje uvrhnutí jistého omezení nebo újmy, jímž se vymáhá dodržování společenských či mravních norem dané společnosti a jejich právních pravidel. Smyslem trestání je ochrana společnosti, obnovení řádu, náprava a odstrašení pachatele. Dle Sokola (2007, s. 253) může trest plnit čtyři základní funkce, ty jsou definovány jako:

Výchovná funkce pomáhá k nápravě pachatele trestného činu. Její realizaci představuje systém zásad, podmínek a aktivity, které musí být při výkonu trestu použity tak, aby měl trest výchovný účinek. Obsah této funkce se uplatňuje k tomu, aby odsouzená osoba dospěla k sociálně vyvrážděnějšímu a odpovědnějšímu chování. Během procesu se odsouzený stává rozhodujícím subjektem, který nese zodpovědnost za důsledky svého rozhodnutí.

Ochranná funkce slouží k ochraně společnosti před pachateli trestných činů. Na rozdíl od ostatních funkcí nepředpokládá žádné změny v chování pachatele a nejvíce účinnou je v případě uvěznění osoby.

Preventivní funkce, jejímž cílem je odstrašit či odradit jedince od protiprávního jednání. Spočívá v představě, že člověk, který ví, že ho čeká trest vězení, si zločin raději rozmyslí. Prevence převážně funguje u osob, které nemají s vězením žádné zkušenosti.

Restaurativní funkce slouží k obnovení spravedlnosti, která byla narušena. Tato funkce je již od historie nejpodstatnější při ukládání trestu. Její podstata spočívá v tom, že odsouzený má právo být potrestán a společnost uznává jeho lidskou osobu tím, že mu přičte odpovědnost za to, co spáchal a trvá na vykonání trestu.

3 VZDĚLÁVÁNÍ OSOB VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

„Vzdělávání zejména mladých odsouzených a prvovězňených osob je vnímáno velmi pozitivně. Získání nových poznatků a zejména praktických zkušeností vede ke zvyšování kvalifikace vězňených osob a rozšiřuje jejich možnost po propuštění z VTOS snáze získat uplatnění na trhu práce.“ (Biedermanová, Petras 2011, s. 24)

Tato kapitola se zabývá nejdůležitější částí práce, a to vzděláváním. Definujeme základní rozdělení vzdělávání poskytovaného ve věznicích, střední odborné učiliště a programy zacházení. S vzděláváním je také spojená motivace a resocializace, která plní v rámci vzdělávacích aktivit důležitou roli.

Dle Palána (2002) vzdělávání dospělých osob zahrnuje veškeré vzdělávací aktivity, které jsou realizovány ve vzdělávacích institucích za účelem získání stupně vzdělání. Je to proces systematického a cílevědomého osvojování dovedností, znalostí a schopností, které pomáhají ke snadnějšímu nástupu na trh práce. Právo na vzdělávání je zaručeno v Listině základních práv a svobod. Osobám ve výkonu trestu může být dle § 27 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb., v platném znění omezen či přerušen výkon ústavně zaručených práv, ale právo na vzdělávání do této skupiny nepatří. Mezi právní úpravu, která upravuje vzdělávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, patří zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, zákon o výkonu trestu odnětí svobody a vyhláška č. 345/1999 Sb., nařízení ministerstva spravedlnosti č. 1/2007, kterým se zřizuje škola pro osoby ve výkonu vazby či trestu.

Vzdělávání patří mezi jeden z hlavních programů a prostředků pro naplnění zásad výkonu trestu odnětí svobody. Uplatňuje se převážně ke zlepšování pracovních kompetencí, zvyšování možnosti uplatnění na trhu práce a získání kvalifikovaného zaměstnání. Vzdělávání je jedním z nepodstatnějších resocializačních nástrojů a je navrženo jako součást programu zacházení. Jedná se o základní formu cíleného a komplexního působení na odsouzené osoby, které se nacházejí ve výkonu trestu odnětí svobody. Hlavní motivací pro vzdělávání ve věznicích je výhled lepšího uplatnění na trhu práce po skončení výkonu trestu odnětí svobody. Dle druhu organizace jej dělíme na formální a neformální, dle stupně vzdělání na primární, sekundární a terciální.

Formální vzdělávání je zajišťováno pomocí věznic a je postaveno na stejnou úroveň jako pracovní výkon, a proto probíhá v pracovní době. Vzdělávací aktivity jsou realizovány pomocí Středního odborného učiliště Vězeňské služby České republiky. Jedná se o dvou nebo tříleté učební obory, které jsou realizovány v prostorách věznice (Biedermanová, Petras, 2011).

Neformální vzdělávání je zajišťováno pomocí speciálních pedagogů, vychovatelů, sociálních pracovníků, kteří jsou odbornými pracovníky vězeňské služby. Za neformální vzdělávání považujeme všeobecně vzdělávací kurzy, rekvalifikace, odborné či jiné kurzy, které mohou být stejně jako formální vzdělávání ukončeny dokladem o jejich absolvování. Neformální vzdělávání probíhá pomocí programů zacházení a jeho hlavním cílem není získání titulu či stupně vzdělání. Je ale považováno za důležitou část resocializace odsouzeného, aby byl po výkonu trestu schopen vést řádný život mimo prostory věznice (Hála, 2006).

Mimo charakterizovaného rozdělení vzdělávání na formální či neformální, je vzdělávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody možné rovněž rozdělit na primární, sekundární a terciární. Záleží přitom na úrovni dosaženého vzdělávání (Koncepte vězeňství do roku 2025, 2015).

Primární vzdělávání je první částí vzdělávání formálního, které je realizováno pomocí 1. stupně základní školy a jehož výsledkem je dokončené základní vzdělání. Cílem primárního vzdělávání je umět číst, psát a počítat. Nedokončené základní vzdělání není příliš časté a ve většině případů se jedná o mladistvé vězně, kterým má vězeňská služba povinnost zajistit splnění povinné školní docházky (Powell, Moser-Jurling, 2019).

Sekundární vzdělávání je druhou částí formálního vzdělávání, které je realizováno pomocí 2. stupně základní školy a střední školy. Vzhledem k vězeňské populaci je nejrozšířenější formou vzdělávání ve věznicích a je zajišťováno pomocí Středního odborného učiliště Vězeňské služby ČR. Odsouzeným je nabízena také možnost dokončit si středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou, a to ve věznicích Ostrava, Hradec Králové a Praha – Ruzyně. V tomto případě může vzdělávání probíhat na základě dohody mezi věznicí a střední školou o zajištění docházky, kdy pak probíhá pod odbornými pracovníky, jako jsou speciální pedagogové, vychovatelé či pedagogové.

Terciární vzdělávání je třetím a nejvyšším stupněm formálního vzdělávání a dělí se na vyšší odborné vzdělávání a vysokoškolské vzdělávání. Ve věznicích je realizováno ve vazební věznici Praha-Ruzyně, ve které funguje v rámci projektu Centrum pro vysokoškolské vzdělávání. Věznice na projektu spolupracuje s Katolickou teologickou fakultou Univerzity Karlovy. Odsouzení muži studují obor Teologické nauky. Odsouzeným ženám je umožněno kombinované studium na 2. lékařské fakultě Karlovy univerzity v oboru Všeobecná sestra. Potencionální studenti jsou vybíráni pracovníky věznice. Z důvodu nutnosti přesunu vězně se přihlíží k jeho celkovému hodnocení a řádnému chování.

3.1 Střední odborné učiliště

Střední odborné učiliště bylo zřízeno na základě listiny Ministerstva spravedlnosti a od roku 1996 patří mezi školy v ČR, čímž mu vzniklo právo pro vydávání platných vysvědčení a výučních listů. Důležitým pravidlem pro vydávání dokladů o dosaženém vzdělání je podmínka, která nařizuje, že doklady o vzdělání nesmí obsahovat údaje o tom, že bylo studium vykonáno ve vězení, a to z důvodu diskriminace či znevýhodnění na trhu práce. Hlavním cílem je vytvoření podmínek pro vzdělávání ve výkonu trestu odnětí svobody. Pro naplnění cíle jsou nabízeny vhodné vzdělávací aktivity a obory, které slouží k lepšímu uplatnění na trhu práce po výkonu trestu. V rámci odsouzených osob jsou vzdělávací aktivity součástí programů zacházení a u obviněných osob jsou doplněním programových aktivit.

Věznice mají zřízeny vzdělávací střediska, která spadají pod Střední odborné učiliště Vězeňské služby České republiky. V rámci republiky nalezneme deset věznic, které mají zřízena vzdělávací střediska. Mezi věznice, které mají zřízena vzdělávací střediska, patří: Plzeň, Pardubice, Rýnovice, Světlá nad Sázavou, Všehrady, Kuřim, Valdice, Příbram, Heřmanice a Stráž pod Ralskem. Ve výše uvedených vzdělávacích střediscích se vzdělávají muži, pouze s výjimkou vzdělávacího střediska ve Světlé nad Sázavou, které je určeno pro ženy. Mezi aktéry vzdělávání patří studenti, což jsou osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, kteří si řádně podali přihlášku ke studiu, a učitelé, kteří jsou zaměstnanci dané věznice či práci vykonávají externě. Na všechny učitele se vztahuje povinnost splňovat požadavky pro výkon funkce učitele střední školy dle Zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, v platném znění.

Učiliště nabízí v rámci formálního vzdělávání mnoho studijních oborů. Obory, ve kterých bývá střední odborné a středoškolské studium realizováno, jsou převážně zaměřeny na

potravinářskou výrobu, stravovací a ubytovací služby, malířské a natěračské práce, textilní a oděvní výroby aj. V rámci koncepce Vězeňské služby ČR 2025 a aktuálních požadavků trhu práce rozšířilo Střední odborné učiliště portfolio učebních oborů.

Tabulka 2 – Obory pro rok 2022/2023

ŠVS Heřmanice	Elektrikář - silnoproud
ŠVS Pardubice	Kuchař - číšník
ŠVS Plzeň	Strojní mechanik
ŠVS Rýnovice	Obráběč kovů
ŠVS Světlá nad Sázavou	Provozní služby, šití prádla
ŠVS Valdice	Obráběč kovů
ŠVS Všehrdy	Truhlář
ŠVS Kuřim	Kuchař - číšník
ŠVS Stráž pod Ralskem	Obráběč kovů
ŠVS Příbram	Kuchař - číšník

Zdroj: Vězeňská služba, online 2022

3.2 Programy zacházení

Hlavní myšlenkou programů je vedení pachatelů k přijetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin a naplnění podstaty účelu trestu. Programy zacházení jsou zaměřeny na práci s odsouzenými osobami, které jsou ve výkonu trestu a jsou realizovány v zaměřených penitenciárních programech. Jejich cílem je snižování rizik, která by v případě návratu na svobodu mohla nastat a vést k opakovanému selhání a návratu do výkonu trestu. Dalším cílem programů je práce s trestnou činností, a to v souvislosti s uvědoměním si jejího páčání a snahou předcházet jejímu opakování. Dle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a změně některých souvisejících zákonů je program zpracováván na základě zprávy o odsouzené osobě a pohlíží také na charakteristiku osobnosti, příčinu trestné činnosti a délku trestu. Komplexní zpráva je tvořena psychologickým, lékařským, pedagogickým a sociálním posouzením rizik a potřeb odsouzeného. Na základě těchto důvěrných informací je sestaven konkrétně formulovaný cíl, který má za účel působit na odsouzeného tak, aby byly dosaženy požadované cíle. Součástí programů je způsob zaměstnávání, vzdělávání či jiné činnosti, která vede k vytvoření předpokladů pro samotný a soběstačný způsob života na svobodě (Česko, 1999).

Aktivity programu zacházení jsou upraveny pomocí vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., §36 odstavec 2. Mezi aktivity programu zacházení patří pracovní aktivity, vzdělávací aktivity, zájmové aktivity, speciálně výchovné aktivity a oblast utváření vnějších

vztahů. Základní složky programů zacházení jsou rozděleny do pracovních, vzdělávacích, speciálně výchovných, zájmových aktivit a oblasti utváření vnějších vztahů. V oblasti vzdělávání mluvíme v rámci programů zacházení o neformálním vzdělávání, které probíhá formou různých kurzů či přednášek. Mezi témata je zařazena právní výchova, jazyky, práce s počítačem, matematika, český jazyk. Dle Černíkové (2008) se programy zacházení zaměřují převážně na pozitivní rozvoj v oblasti a sebehodnocení a sebepojetí, zájmové aktivity odsouzeného, jejichž prostřednictvím může docházet k efektivnímu výchovnému působení ze strany vychovatele a rozboru potřeb a problémů, které mají spojitost s trestnou činností.

Tabulka 3 – Kurzy nabízené v roce 2019/2020

Školské vzdělávací středisko	Kurz
Heřmanice	dělník v elektrotechnice
	strojírenské a zámečnické práce
Pardubice	anglický jazyk
	základy PC
	malíř-natěrač
Plzeň	praktické dovednosti
	3D tisk
	základní škola
Rýnovice	knihář
	FIE
Světlá nad Sázavou	Český jazyk pro cizince
	keramik
	základy PC
Valdice	knihář
	svářeč
	CNC obrábění, robotika a 3D tisk
Všehrdy	zámečnický
	zedník
	zahradník
Kuřim/Znojmo	příprava teplých pokrmů
	výpomoc při obsluze hostů
	celoživotní vzdělávání
Stráž pod Ralskem	strojírenský technik projektant
	strojírenské a zámečnické práce

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby 2020

3.3 Resocializace a motivace osob ve výkonu trestu

Resocializace vyjadřuje proces převýchovy člověka tak, aby byl schopný fungovat v jiném prostředí a byl schopen se přizpůsobit životu ve standardní společnosti. Resocializační

proces se snaží o učení nových sociálních a kulturních norem. Jedinci, kteří porušili či narušili společenské normy, jsou sankciovaní a poté resocializováni tak, aby se mohli opět zapojit do společnosti. V rámci dvojího pojetí se jedná o dobrovolnou či nedobrovolnou resocializaci na základě životních rolí a situací. Dobrovolná resocializace se projevuje v různých rolích, například když se jedinec stane studentem, rodičem, zaměstnancem nebo druhem. Nedobrovolná resocializace je důsledkem špatné socializace jedince, která vedla až k trestné činnosti. Resocializace ve výkonu trestu odnětí svobody je příkladem nedobrovolné resocializace a hovoříme o ní jako o penitenciární resocializaci. Cílem je změna chování odsouzeného pachatele, a to především převzetím odpovědnosti za své chování a jednání. Mezi další cíle patří snížení recidivy, zlepšení návyků a etických postojů, potlačení nepřizpůsobivého chování či vztah ke vzdělávání či práci (Veteška, 2015).

Resocializace plní v souvislosti se vzděláváním velký význam převážně ve výchovné funkci trestu. Jejím smyslem je náprava odsouzených osob vedoucí k plnohodnotnému budoucímu životu. Dle Jůzla (2012, s. 66) jde o „*převýchovný proces mravně narušeného jedince*“. S převýchovným procesem se pojí zbavování zažitých vzorců chování a návyků, které jsou pro novou životní etapu nežádoucí a je potřeba je nahradit novými akceptovatelnými vzorci. Pomocí resocializace dochází k přeměně osobnosti odsouzeného, která nebude v budoucnosti vykazovat prvky antisociálního jednání a páčání další trestné činnosti. Míra úspěšnosti resocializace ve věznicích se zjišťuje na základě míry recidivy, tedy míry návratnosti vězňů zpět do věznic.

Motivace dle Nakonečného (1996) obsahuje čtyři fenomény. Prvním je energie, která vyjadřuje stavy nespokojenosti, které jsou doprovázeny napětím. Druhým je zaměření na cíl, který je smyslem celého snažení. Třetím fenoménem je selektivní pozornost, která se zaměřuje na podmínky a vnímavost. Posledním fenoménem je organizace aktivity reakcí a udržení pozornosti, dokud nenastane stav uspokojení. Motivované chování je iniciováno danou situací a současně je touto situací také kontrolováno. Konkrétní chování jedince je tedy vztah situace a cílů.

Dospělé osoby mají jiné potřeby a motivaci k učení než děti a mládež. Mezi základní motivační faktory pro vzdělávání v dospělosti je dobrovolnost a uvědomění si potřeb. V dospělém věku je dle Beneše (2008) vzdělávání ovlivněno společenským klimatem a rámcem ve vztahu k učení. Vzhledem k tomu, že výkon trestu není dobrovolným rozhodnutím odsouzených osob, je v kompetencích odborných pracovníků věznic motivovat

odsouzené ke vzdělávání tak, aby o něj odsouzený projevil sám zájem. Motivovat vězněné osoby ke vzdělání není jednoduchým úkolem, a proto jsou ve věznicích motivační činitelé upravováni zákonem a vnitřním řádem věznice. Tito činitelé stanovují příslušné odměny, které jsou udělovány odsouzeným, kteří svým řádným chováním projevují správný přístup k povinnostem a podílí se na naplňování cílů věznice. Odměnou rozumíme např. pochvaly, zvýšení kapesného, rozšíření osobního volna, povolení opustit věznici na 24 h, prodloužení doby trvání návštěvy. Za motivačního činitele u vzdělávání můžeme považovat také právo na následné dokončení studia, pokud trest výkonu odnětí svobody skončil dříve, než bylo ukončeno studium.

Vzdělávání je ve věznicích postaveno na stejnou úroveň jako pracovní aktivity. Vzdělávací aktivity plně nahrazují pracovní aktivity a odsouzení tak nemusí plnit svou povinnou účast. Vzdělávací aktivity jsou považovány za důležitou součást úspěšné resocializace, ale jejich nevýhodou je, že nejsou na rozdíl od pracovních aktivit nijak placeny. Tato skutečnost je jedním z důvodů, proč ve věznicích chybí dostatečná motivace ke studiu. Motivovat odsouzené osoby je v zájmu společnosti především z důvodu, že vězení opustí skoro 100 % odsouzených osob. Během jednoho roku se v České republice jedná o více než deset tisíc lidí, kteří se vrací z vězení a musí se adaptovat na život mimo věznici. Ukončení výkonu trestu by správně mělo znamenat, že spáchaný trestný čin je odčiněn a člověk by se měl do společnosti vrátit s vidinou rovného postavení. Je potřeba si uvědomit, že pachatelé trestných činů neztrácí základní lidská práva a stále musí uspokojovat své životní potřeby a vydělávat si na ně práci. Z praxe ovšem víme, že tato premisa nefunguje a osoby po výkonu trestu se na trhu práce stávají znevýhodněny. Návrat z izolovaného vězeňského prostředí je sám o sobě těžký nejen po psychické stránce, ale také ve formě otázek jako bydlení, zaměstnání, rodina či jiné sociální vazby. Osoby odsouzené k výkonu trestu odnětí svobody ve většině případů trpí psychologickými a zdravotními stavy, jako jsou deprese, psychické poruchy či závislosti v podobě hráčství, drog a alkoholu. Vzdělávání může pomoci při uplatnění v zaměstnání po výkonu trestu, které je důležité z hlediska možnosti adaptace na život mimo věznici a předcházení možného relapsu. V případě, že se nedokážou začlenit do pracovního procesu, může tato kumulace okolností vést k tomu, že trest, který byl vykonán, se mívá svým účinkem a dojde k návratu páchaní trestných činů a návratu do vězeňského prostředí.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

V teoretické části jsme se zaměřili na témata, která souvisí s výkonem trestu odnětí svobody a vzděláváním poskytovaném ve výkonu trestu odnětí svobody. Praktická část bakalářské práce navazuje na teoretickou část. Obsahem praktické části bude definování výzkumného problému, výzkumných cílů a otázek. Dále si v praktické části vymežíme pojmy výzkumný soubor, metoda sběru dat, analýza dat a jejich interpretace. Cílem praktické části je analýza aktuálního stavu poskytovaného vzdělávání dospělých osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Provedený výzkum byl zaměřen na úroveň poskytovaného vzdělávání, motivaci odsouzených osob a míru spokojenosti s lektory, kteří vzdělávání ve výkonu trestu zprostředkovávají. Tyto výsledky budou uvedeny a analyzovány v další části této práce.

4.1 Výzkumný problém

Stanovením výzkumného problému jasně definujeme a určujeme, čemu se ve výzkumu práce budeme věnovat. Vzdělávání je důležitou součástí života každého člověka a u osob nacházejících se ve výkonu trestu odnětí svobody je jeho role o to podstatnější z důvodu úspěšné resocializace. Rozvoj a zlepšování kvality vzdělávání ve výkonu trestu je tak žádoucí z pohledu státu, pro který je každý vězeň finančním nákladem a jejich návrat zpět za mříže je nežádoucí. Za výzkumný problém této práce považujeme vzdělávání dospělých osob, které se vzdělávají v rámci výkonu trestu odnětí svobody.

4.2 Cíle výzkumu

V rámci praktické části výzkumného projektu jsme stanovili následující cíle.

Hlavním cílem je analýza poskytovaného vzdělávání dospělým osobám ve výkonu trestu odnětí svobody.

Dílčí výzkumné cíle zní:

- Zjistit, jaká skupina osob se aktivně účastní na vzdělávacích aktivitách ve výkonu trestu odnětí svobody. Cílem je prozkoumat jejich věk, pohlaví, dosažené vzdělání a případnou recidivu jedince.
- Zjistit, jakou mají odsouzené osoby motivaci ke vzdělávání.
- Zjistit jejich vztah ke vzdělávání. Zda jim nabídka formálního a neformálního vzdělávání přijde dostatečná.
- Zjistit jejich spokojenost s poskytovanou výukou a nabízenými obory.

4.3 Výzkumné otázky

Na základě stanovených výzkumných cílů jsme stanovili následující výzkumné otázky. Výzkumné otázky jsme rozdělili pod tři oblasti. Výzkumné otázky v této práci jsou:

Oblast č. 1 – Základní charakteristika odsouzených osob

VO1 – Jaká skupina osob se aktivně účastní vzdělávání ve výkonu trestu odnětí svobody?

Oblast č. 2 – Motivace odsouzených osob

VO2 – Jaká je motivace odsouzených osob k formálnímu či neformálnímu vzdělávání v průběhu výkonu trestu odnětí svobody?

Oblast č. 3 – Nabídka a kvalita poskytované výuky

VO3 – Jak hodnotí odsouzené osoby nabídku a kvalitu výuky poskytovanou ve věznicích?

4.4 Metoda sběru dat

Pro výzkum v bakalářské práci byla zvolena kvantitativní metoda a zkoumání proběhlo pomocí anonymního dotazníkového šetření. Tuto metodu jsme zvolili především z důvodu, že jsme chtěli získat větší počet odpovědí od respondentů. Jako nástroj sběru dat byl zvolen dotazník. Dotazník vlastní konstrukce je určen pro osoby, které se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody a v rámci jeho výkonu se účastní v příslušných věznicích formálního či neformálního vzdělávání. Dotazník je složen ze 17 položek, které jsou otevřené, uzavřené, polouzavřené a škálové. Otázky č. 1–3 poskytují základní informace o respondentech, a to jejich pohlaví, věk a dosažené vzdělání. Otázky č. 4–5 se zaměřují na délku trestu a recidivitu respondentů. Otázky č. 6–14 jsou zaměřeny na vzdělávání ve výkonu trestu odnětí svobody. Tyto otázky nám sdělují, jaká je motivace a spokojenost se vzděláváním ve věznicích. Otázky č. 15–17 se zaměřují na kvalitu poskytované výuky. Vzor dotazníku je uveden v příloze P I.

Výzkumné šetření proběhlo v období měsíce února 2022. Výsledky dotazníkového šetření byly zpracovány a vyhodnoceny pomocí programu MS Excel.

4.5 Výzkumný soubor

Základní soubor

Základní soubor tvoří všechny odsouzené osoby ve výkonu trestu odnětí svobody. Dle Statistické ročenky za rok 2020 bylo k 31. 12. 2020 ve věznicích celkem 19 286 osob.

Výběrový soubor

Výběrový soubor tvoří osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, které se ve věznicích vzdělávají.

Výzkumný soubor tohoto výzkumu tvořili odsouzení (muži i ženy) napříč Českou republikou, kteří se účastní ve výkonu trestu odnětí svobody vzdělávacích aktivit. V rámci výzkumu byly osloveny všechny věznice, které mají zřízena vzdělávací střediska. Celkem bylo tedy osloveno 10 věznic. Žádost ohledně spolupráce na výzkumu probíhala e-mailovou korespondencí s kompetentními zaměstnanci daných věznic. Ze všech oslovených věznic vyhověly žádosti ohledně spolupráce celkem 4 věznice. Zbylých 6 věznic žádost zamítlo především z důvodu zvýšené administrativní zátěže spojené se situací okolo onemocnění COVID-19. Věznice Rýnovice, Kuřim, Světlá nad Sázavou a Heřmanice poskytly součinnost při výzkumu. S každou věznicí proběhla individuální domluva ohledně formy poskytnutí dotazníků. Dvě věznice preferovaly zaslání ve fyzické podobě prostřednictvím České pošty a zaslání zpět stejným způsobem. Další dvě věznice preferovaly zaslání souboru elektronicky a po vyplnění zaslaly příslušné dokumenty naskenované e-mailovou komunikací zpět. Celkem bylo do věznic dle orientační domluvy zasláno 120 ks dotazníků, zpět se vrátilo celkem 98 vyplněných.

Tabulka 4 – Počet respondentů

Věznice	Počet respondentů
Věznice 1	15
Věznice 2	15
Věznice 3	38
Věznice 4	30

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

V této kapitole se budeme zabývat analýzou a interpretací nasbíraných dat od respondentů. Výsledky budou rozděleny do konkrétních oblastí tak, aby bylo dosaženo zodpovězení všech stanovených výzkumných otázek na základě stanovených výzkumných cílů. Práce při stanovování problému začíná tzv. předběžnou teoretickou analýzou poznatků, kterou hodláme zkoumat. Jejím cílem je seznámení se současným stavem a získání co největšího množství dostupných informací (Chráska, 2016).

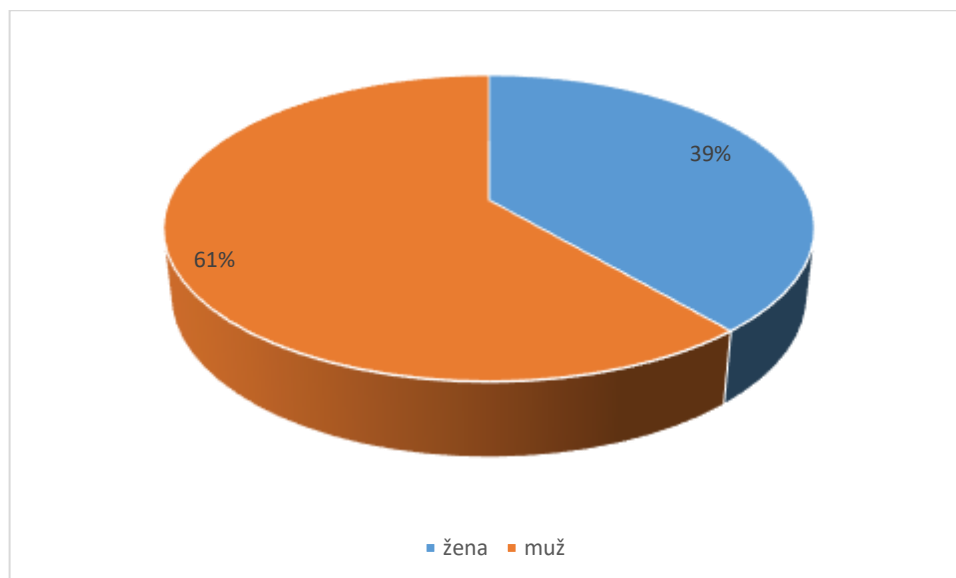
5.1 Analýza dat

Dotazníky byly rozdány pouze těm, kteří se v rámci výkonu trestu účastní na formálním či neformálním vzdělávání. Dotazníky byly rozdány pracovníky věznice, kteří měli na starost koordinaci jejich vyplňování a případné zodpovídání případných dotazů. Respondentům bylo vysvětleno, k čemu dotazník slouží a byl jim poskytnut dostatek času na jeho vyplnění. Jednotlivé otázky byly zpracovány do výsečových grafů tak, aby byly výsledky co nejvíce přehledné. V případě otevřených otázek jsme se vždy snažili o co nejsrozumitelnější zpracování výsledků. Položka č. 5 sloužila k uvedení délky trestu odnětí svobody, vzhledem k široké škále odpovědí byly odpovědi rozděleny do 3 kategorií. V položce č. 7 mohli respondenti uvést svou vlastní odpověď, která byla zpracována ve vlastní tabulce. Položka č. 10 sloužila pro volné odpovědi respondentům, kteří by v rámci vzdělávání uvítali nabídku jiných vzdělávacích oborů či kurzů – tyto odpovědi jsou taktéž zpracovány v samostatné tabulce pro lepší přehled. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 98 odsouzených osob ve výkonu trestu odnětí svobody. V analýze získaných dat jsme využili grafy a tabulky četností.

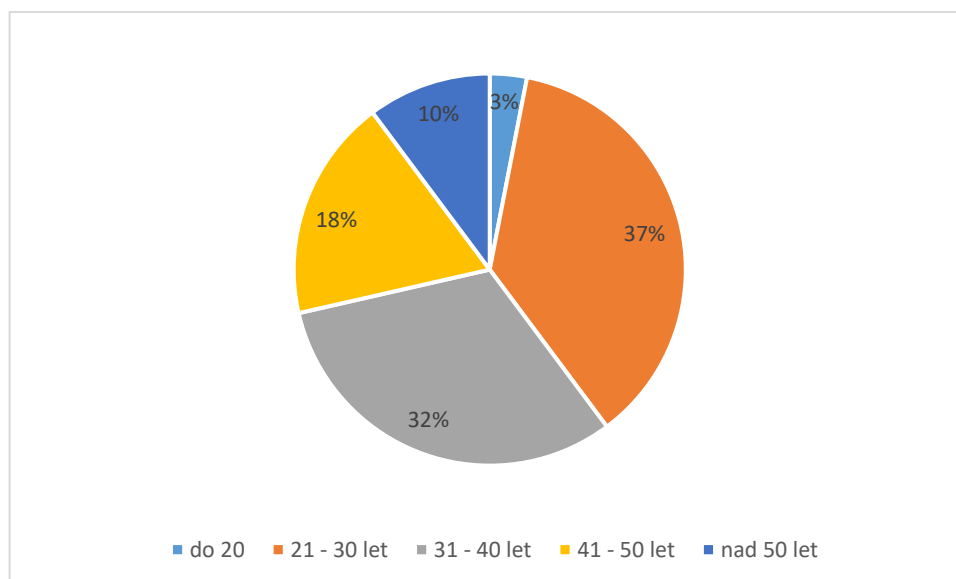
Oblast č. 1 – Základní charakteristika odsouzených osob

V této části odpovídáme na výzkumnou otázku VO1 – Jaká skupina osob se aktivně účastní vzdělávání ve výkonu trestu odnětí svobody?

Do této části spadají položky z dotazníku č. 1, 2, 3, 4, 5, jejichž odpovědi budou zpracovány do výsečových grafů.

Položka č. 1 Jaké je Vaše pohlaví?*Graf 1: Rozdělení respondentů dle pohlaví – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)*

První položka zjišťuje rozdělení respondentů dle pohlaví. Z grafu č. 1 lze vyčíst, že více respondentů je mužského pohlaví. Z 98 respondentů bylo celkem 60 mužů (61 %) a 38 žen (39 %). Vzhledem k tomu, že se v ČR nachází pouze 2 ženské věznice, a pouze jedna má zřízeno vzdělávací středisko, jsme předpokládali, že při výzkumném šetření bude větší část respondentů mužského pohlaví.

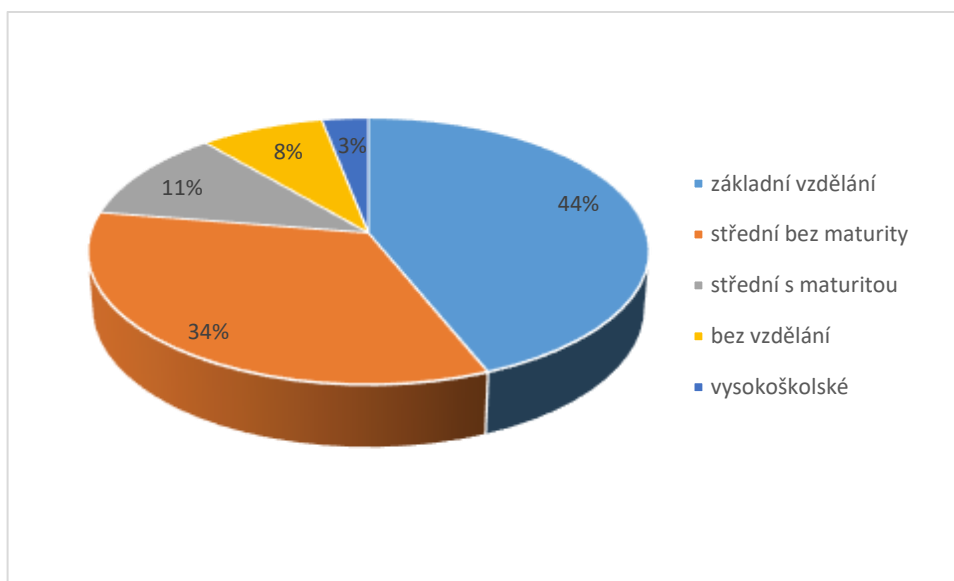
Položka č. 2 Kolik je Vám let?*Graf 2: Rozdělení respondentů dle věku – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)*

Položka č. 2 zjišťuje, do jaké věkové kategorie oslovení respondenti spadají. Pro lepší orientaci byly odpovědi rozděleny celkem na 5 kategorií. Z grafu č. 2 lze vyčíst, že nejvíce

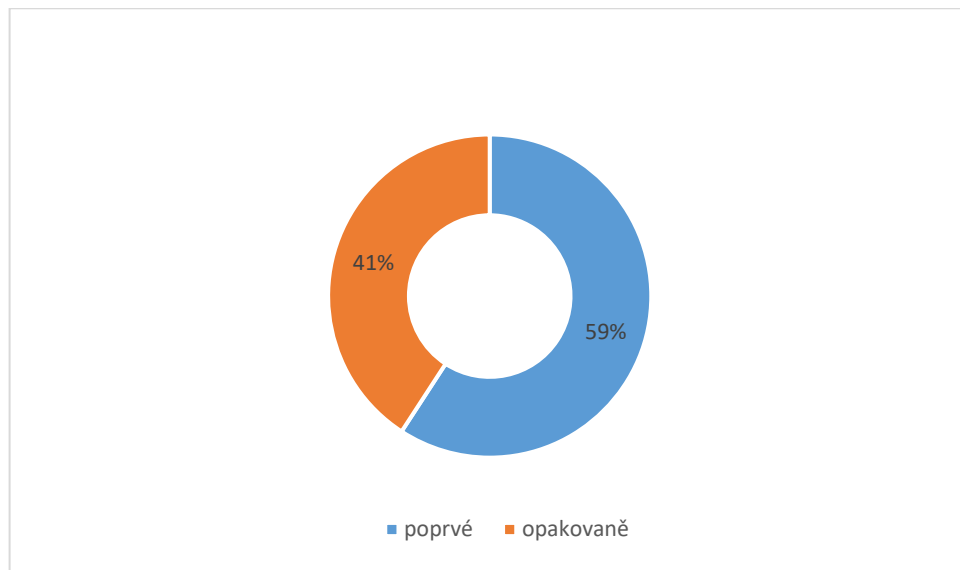
respondentů spadá do věkové kategorie v rozmezí 21–30 let, konkrétně je to tedy 37 % oslovených osob. Druhá nejpočetnější skupina jsou respondenti, kteří jsou ve věku 31–40 let, konkrétně tedy 32 %. Třetí skupinu tvoří respondenti ve věku 41–50 let, kterých bylo celkem 18 %, a poslední dvě skupiny tvoří respondenti ve věku nad 50 let, celkem 10 % a respondenti ve věku do 20 let, kteří tvořili pouze 3 %.

Položka č. 3 Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

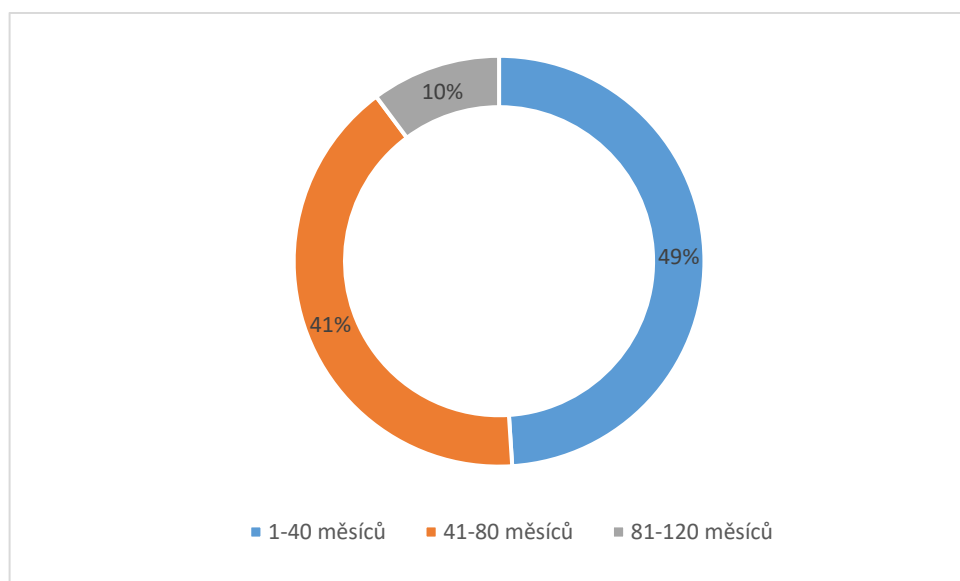
Graf 3: Rozdělení respondentů dle dosaženého vzdělání – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)

Položka č. 3 se v rámci úvodní charakteristiky respondentů zaměřovala na úroveň jejich dosaženého vzdělání. V rámci pokrytí všech úrovní bylo na výběr celkem z 5 odpovědí, od možnosti bez vzdělání (nedokončené základní vzdělání) po vysokoškolské vzdělání. Z grafu č. 3 můžeme tedy vyčíst, že největší skupinu tvoří osoby se základním vzděláním v celkové výši 44 %. Druhá nejčastější úroveň dosaženého vzdělání respondentů je střední bez maturity, kterou zvolilo celkem 34 %. Respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou bylo 11 %, možnost bez vzdělání zvolilo 8 % dotázaných a nejmenší počet tvořily osoby se získaným vysokoškolským vzděláním v počtu 3 %.

Položka č. 4 Jedná se o Váš první výkon trestu nebo se nacházíte ve věznici opakovaně?*Graf 4: Četnost výkonu trestu – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)*

Cílem této položky bylo v rámci charakteristiky odsouzených zjistit, zda se respondenti ve výkonu trestu nacházejí poprvé nebo se jedná o opakovaný výkon trestu. Graf č. 4 vyobrazuje, že nejčetnější skupinou jsou odsouzení, kteří se ve výkonu trestu nacházejí poprvé, celkový počet tvoří 59 %. Osoby, které se ve výkonu trestu nacházejí opakovaně, tvoří 41 %.

Položka č. 5 Jak dlouhý je Váš aktuální trest odnětí svobody?*Graf 5: Průměrná délka trestu – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)*

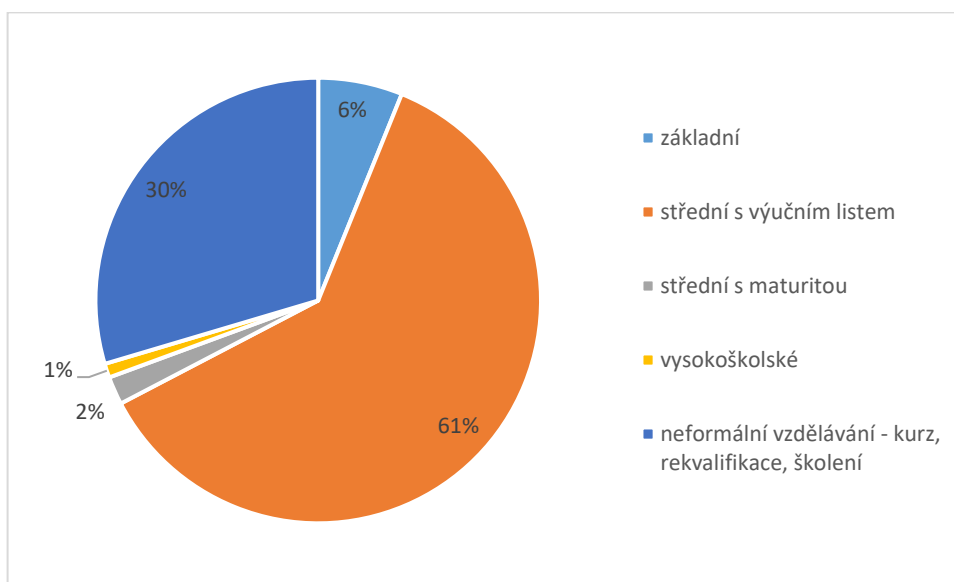
Položka č. 5 se zaměřuje na dobu výkonu trestu respondentů. Vzhledem k univerzálním odpovědím každého respondenta byly odpovědi rozděleny do 3 kategorií, dle zadaných

odpovědí. Největší část respondentů vykonává trest odnětí svobody v celkové délce maximálně 40 měsíců, a to celkem 49 % dotazovaných. Druhá skupina vykonává trest v maximální délce 80 měsíců, a to 41 % dotazovaných. Nejméně respondentů se nachází ve výkonu trestu v celkové době maximálně 120 měsíců, a to pouze 10 %. V rámci odpovědí na tuto otázku nebyl zaznamenán jediný výjimečný trest na dobu 20–30 let nebo doživotí.

V případě, že je výkon trestu přerušen v průběhu studia, je osobám umožněno si obor dokončit a složit závěrečnou zkoušku i po jeho ukončení.

Položka č. 6 Jaký stupeň vzdělávání si ve věznici dokončujete?

Graf 6: Studovaný stupeň vzdělání – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)

Smyslem položky č. 6 bylo zjistit, v jakém stupni se respondenti ve věznicích vzdělávají a zda se vzdělávají v rámci formálního či neformálního vzdělávání. Jak ukazuje graf č. 6, nejčastěji respondenti dokončují formální vzdělávání zakončené výučním listem, tuto možnost zvolilo celkem 61 %. Druhou nejpočetnější skupinu tvoří respondenti, kteří v rámci neformálního vzdělávání navštěvují kurz, rekvalifikaci či školení, celkem jich tuto možnost uvedlo 30 %. Nejmenší část tvořili respondenti, kteří si dokončují základní vzdělání, 6 %, maturitu, 2 %, či vysokoškolské vzdělání, 1 %.

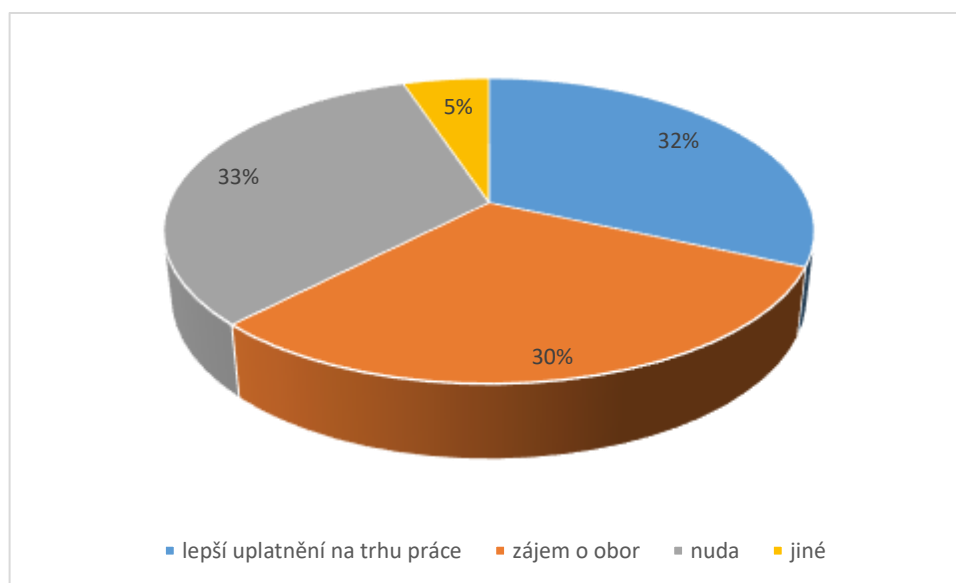
Oblast č. 2 – Motivace odsouzených osob

V této části odpovídáme na výzkumnou otázku VO2 – Jaké je motivace odsouzených osob k formálnímu či neformálnímu vzdělávání v průběhu výkonu trestu odnětí svobody?

Do této části spadají otázky z dotazníku č. 7, 8, 11, 12, 14, jejichž odpovědi budou zpracovány do výsečových grafů.

Položka č. 7 Jaká je Vaše motivace ke studiu?

Graf 7: Motivace ke vzdělávání – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)

V rámci druhé výzkumné otázky, která se soustředí na motivaci, bylo důležité zjistit, co respondenti považují za svou motivaci ke vzdělávání ve výkonu trestu. V této otázce byly nabídnuty 3 možnosti výběru a 1 otevřená možnost pro vlastní odpověď. Získané odpovědi se pohybují na podobné úrovni, proto není možné přesně určit, co respondenty dotazníkového šetření motivuje ke studiu nejvíce. Z výše uvedeného grafu č. 7 lze vidět, že 33 % respondentů zvolilo jako svou motivaci nudu, 32 % lepší uplatnění na trhu práce a dalších 30 % zájem o obor.

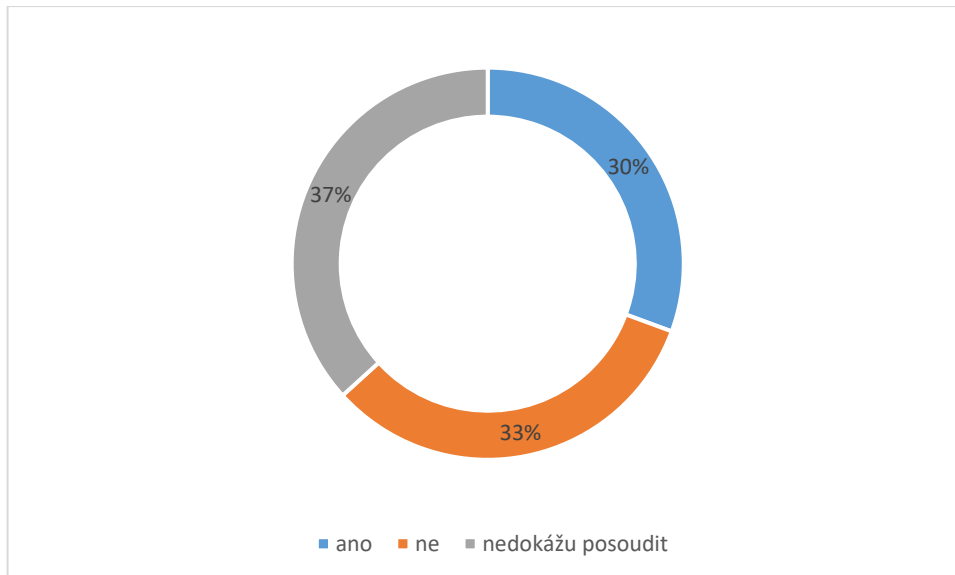
Pouze 5 % respondentů zvolilo možnost vlastní odpovědi, mezi tyto možnosti uvedli:

1. stipendium,
2. rozvoj osobnosti,
3. výuční list,
4. lepší peníze,
5. podmíněné propuštění.

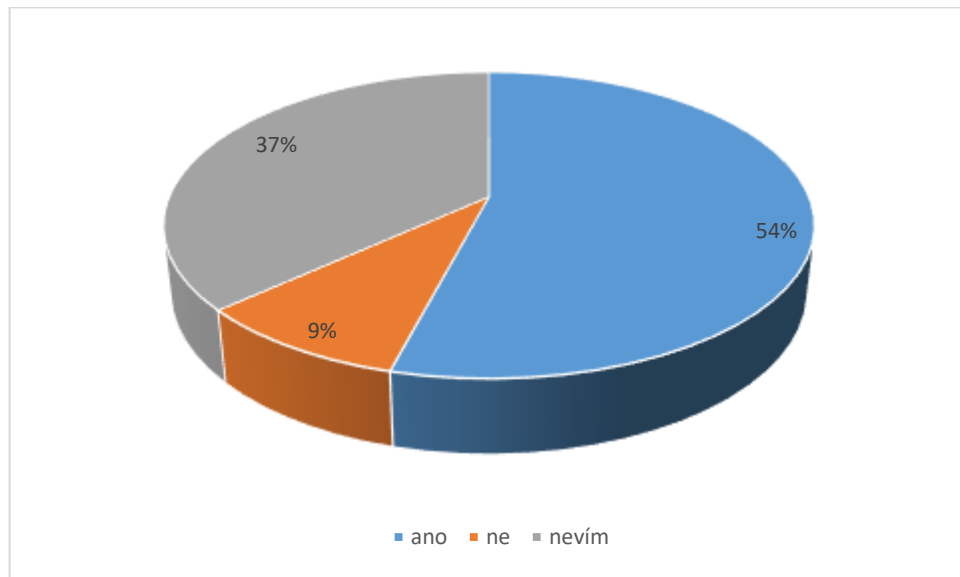

Položka č. 8 Byla by Vaše motivace ke vzdělávání stejná i v případě, že byste nebyl/a ve výkonu trestu odnětí svobody?

Graf 8: Vliv výkonu trestu na motivace – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)

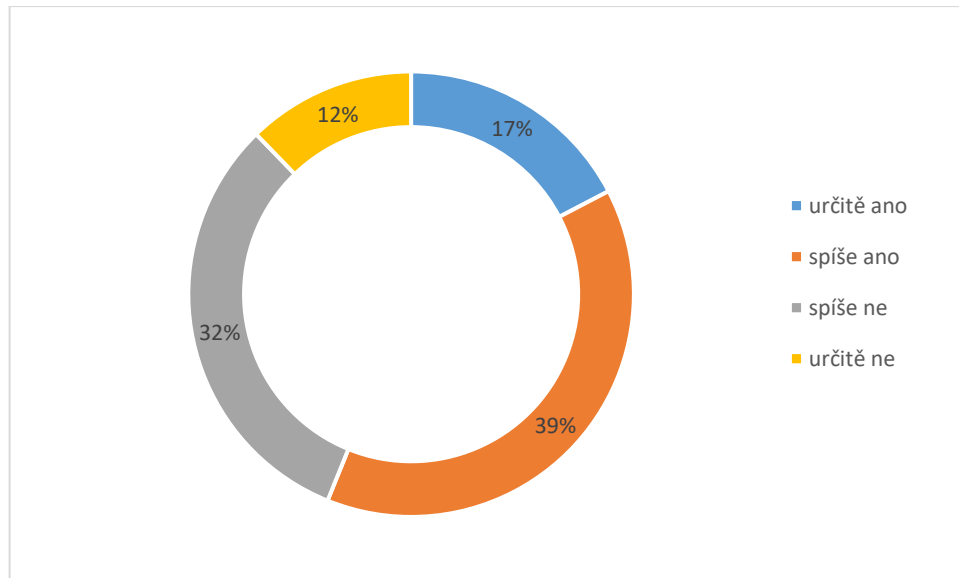
Položka č. 8 navazuje na položku č. 7 a zjišťuje, zda výkon trestu odnětí svobody zvýšil nebo ovlivnil nějakým způsobem jejich motivaci ke vzdělávání. Graf č. 8 vyobrazuje, že nejvíce respondentů nedokáže posoudit, zda by dokázali najít motivaci ke studiu i mimo výkon trestu, celkem jich tuto odpověď zvolilo 37 %. Na druhém místě v celkovém počtu 33 % se nachází skupina, která si nemyslí, že by jejich motivace ke studiu byla stejná v případě, že se ve výkonu trestu nenachází. 30 % dotazovaných si myslí, že by měli stejnou motivaci ke vzdělávání, i kdyby se ve výkonu trestu nenacházeli.

Položka č. 11 Myslíte si, že vzdělávání získané ve věznici využijete na svobodě?*Graf 9: Uplatnitelnost vzdělání – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)*

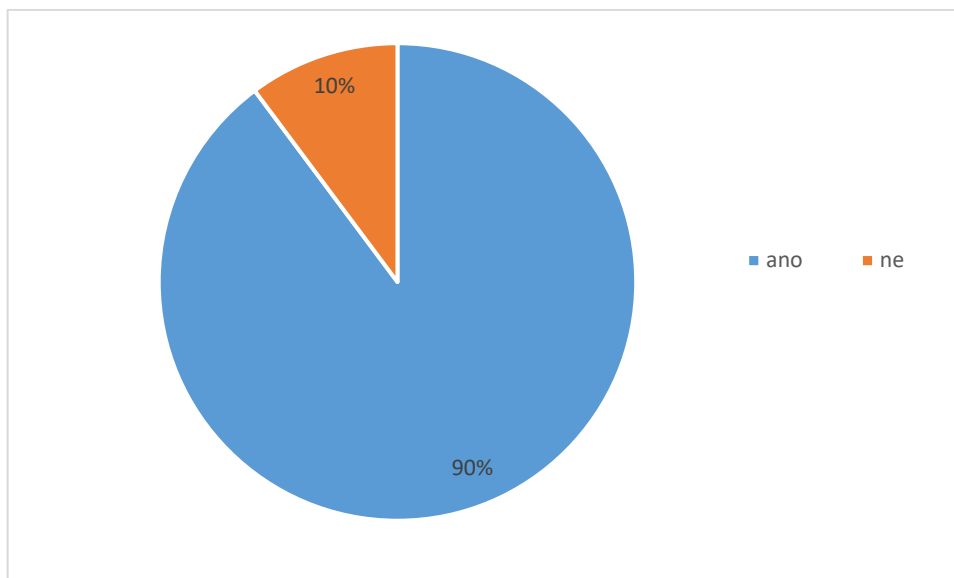
Vzhledem k tomu, že většina odsouzených osob věznici opustí a zapojí se zpět do normálního života, je nutné, aby si odsouzené osoby uvědomovaly skutečnost, že je nutné zvyšovat si svou kvalifikaci pro úspěšnou resocializaci. Vzdělání je jedním z nástrojů, které úspěšnost resocializace zvyšují, a to především z důvodu lepší uplatnitelnosti na trhu práce. Graf č. 9 vyobrazuje, že nejvíc respondentů věří, že vzdělání získané ve věznicích využije po ukončení výkonu trestu odnětí svobody a návratu na svobodu, celkově tedy kladně odpovědělo 54 % respondentů. Druhá početná skupina dotázaných, 37 %, neví, zda jim vzdělání získané ve věznicích zvýší uplatnitelnost na trhu práce a 9 % si myslí, že jim nepomůže vůbec.

Položka č. 12 Rozhodl/a byste se dokončit si vzdělání i za předpokladu, že se nenacházíte ve výkonu trestu odnětí svobody?

Graf 10: Vliv na rozhodnutí – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)

Graf č. 10 ukazuje procentuální zastoupení odpovědí na položku, která se doptává na informaci, zda by se respondenti rozhodli dokončit vzdělání i za předpokladu, že se ve výkonu trestu nenacházejí. 39 % respondentů se vyjádřilo, že by se pravděpodobně rozhodli si vzdělání dokončit i za předpokladu, že se ve výkonu trestu nenacházejí. K této variantě se přiklonilo také 17 % odsouzených, kteří by si jej rozhodli dokončit určitě. Nicméně 32 % by si ho s největší pravděpodobností nedokončilo a 12 % by si ho nedokončilo určitě. Výsledky této otázky nám ukazují, že výkon trestu ovlivnil okolo 44 % respondentů k dokončení nějaké formy studia.

Položka č. 14 Bylo by pro Vás motivační, pokud by byla praxe finančně ohodnocena?*Graf 11: Finanční ohodnocení praxe – vyhodnocení (vlastní zpracování 2022)*

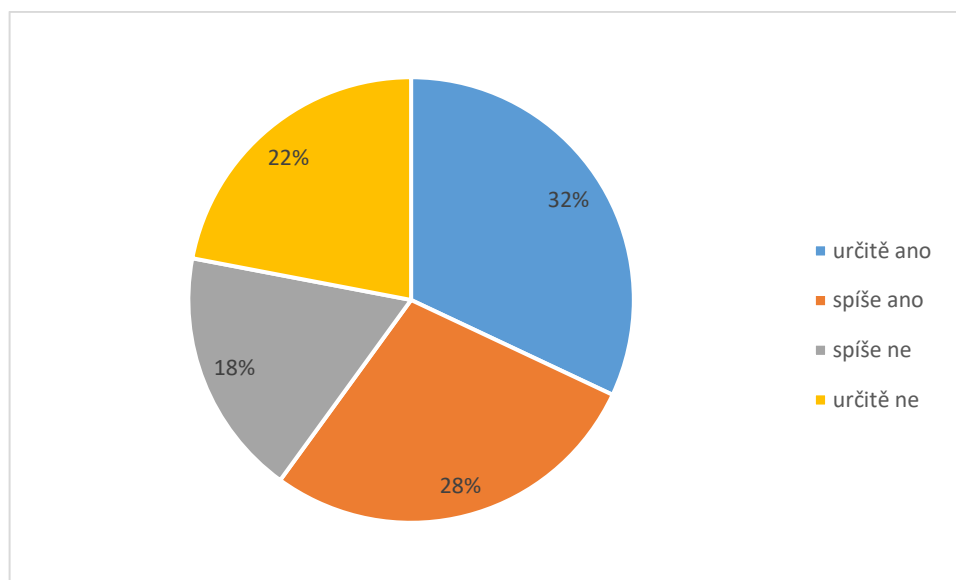
Vzdělávání je ve věznicích postaveno na stejnou úroveň jako zaměstnání. Vzhledem k finančnímu ohodnocení zaměstnání může finanční ohodnocení praxe vést k větší motivaci pro vzdělávání ve výkonu trestu, jak dokazuje i graf č. 11, který zobrazuje, že převážná většina respondentů by uvítala, kdyby jejich praxe byla finančně ohodnocena a zvýšilo by to jejich motivaci ke studiu.

Za motivační by finanční ohodnocení považovalo tedy 90 % respondentů. Pouze 10 % dotazovaných by finanční ohodnocení za motivační nepovažovalo.

Oblast č. 3 – nabídka a kvalita poskytované výuky

V této části odpovídáme na výzkumnou otázku VO3 – Jak hodnotí odsouzené osoby nabídku a kvalitu výuky poskytovanou ve věznicích?

Do této části spadají položky z dotazníku č. 9, 10, 13, 15, 16, 17, jejichž odpovědi budou zpracovány do výšečových grafů a tabulek četností.

Položka č. 9 Myslíte si, že nabídka oborů/kurzů je ve Vaší věznici dostatečná?*Graf 12: Nabídka oborů/kurzů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)*

Graf č. 12 demonstruje, že více než 50 % respondentů považuje nabídku oborů/kurzů ve věznici za dostatečnou. K tomuto tvrzení se připojilo 32 % s variantou „určitě ano“ a 28 % se přiklonilo k variantě „spíše ano“. Dalších 40 % respondentů nabídku nepovažuje za dostatečnou a uvítalo by v rámci vzdělávání zájem o jiný obor či kurz. K tomuto tvrzení se připojilo 22 % respondentů a dalších 18 % se přiklonilo k variantě „spíše ne“.

Položka č. 10 Pokud jste na otázku č. 9 odpověděli záporně, prosím uveďte, o jaký obor/kurz, byste měli zájem:

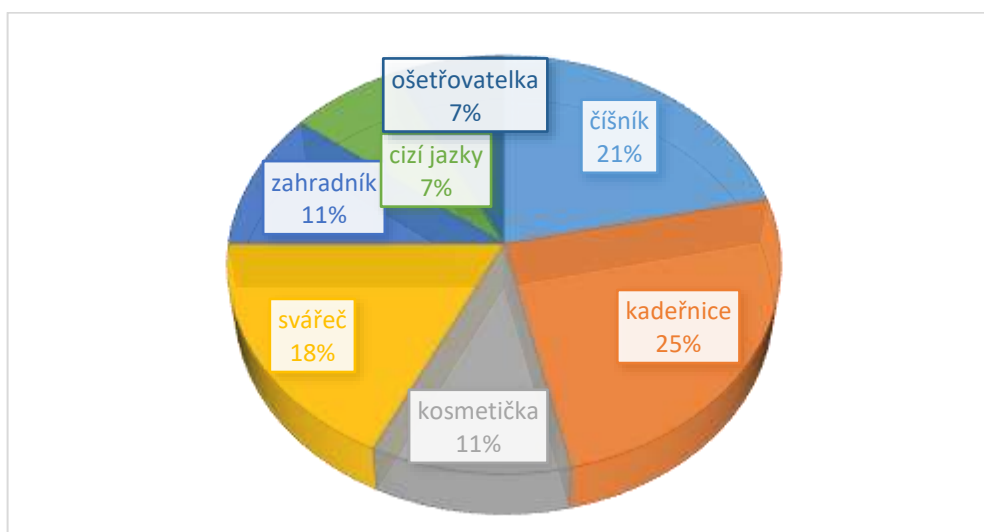
Tato položka navazuje na otázku č. 9, kde celkem 38 respondentů považuje nabídku oborů/kurzů ve věznici za nedostatečnou. V této otázce byl dán prostor pro vyjádření, o jaký kurz by měli tedy zájem. Pro lepší přehled byla zpracována tabulka s odpověďmi respondentů. Někteří z respondentů odpověděli sice na předchozí otázku negativně, avšak žádnou možnou variantu neuvedli.

Tabulka 5 – Návrhy

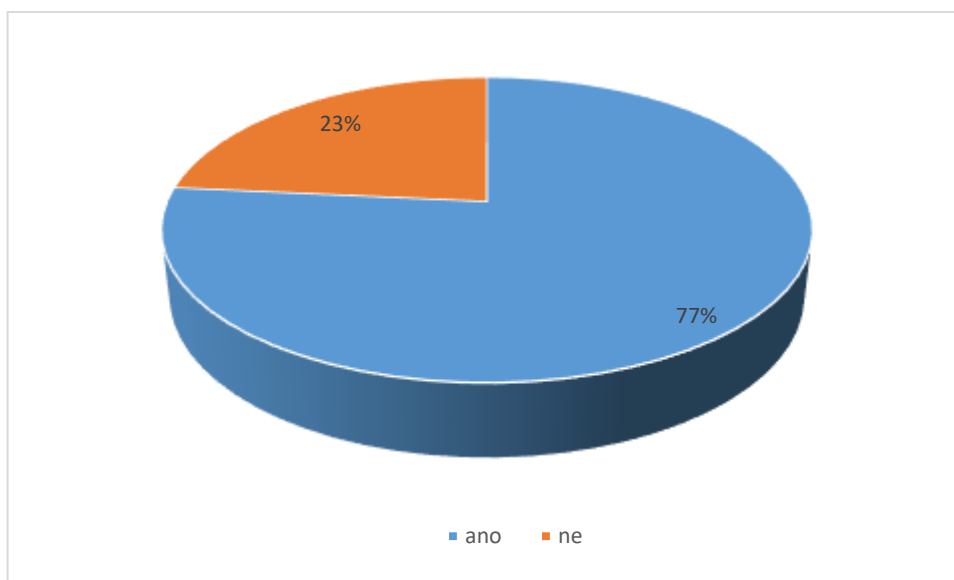
Položka č. 10	
Obor/kurz	Počet
Bez odpovědi	28
Číšník	6
Kadeřnice	7
Kosmetička	3
Svářeč	5
Zahradník	3
Cizí jazyk	2
Ošetřovatelka	2

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

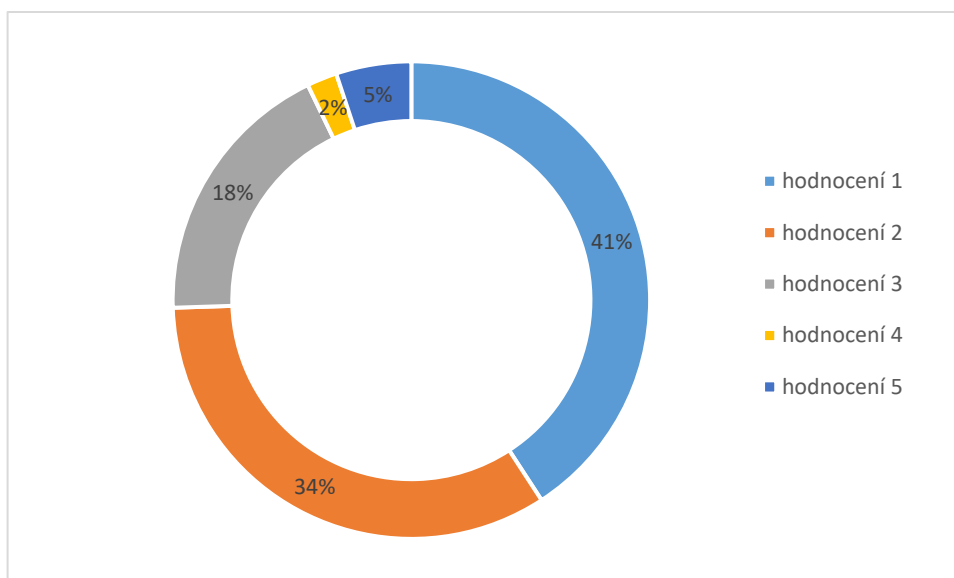
Graf 13: Požadované obory/kurzy – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)

Nejvíce opakujícím oborem, který by respondenti uvítali v nabídce, je kadeřnice (25 %), na druhém místě se umístil obor číšník (21 %), třetí místo svářeč (18 %), o čtvrté místo se dělí se stejným počtem obory kosmetička a zahradník (11 %) a na posledním místě obory ošetřovatelka a cizí jazyky (7 %).

Položka č. 13 Plníte v rámci výuky praxi?*Graf 14: Praktická výuka – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)*

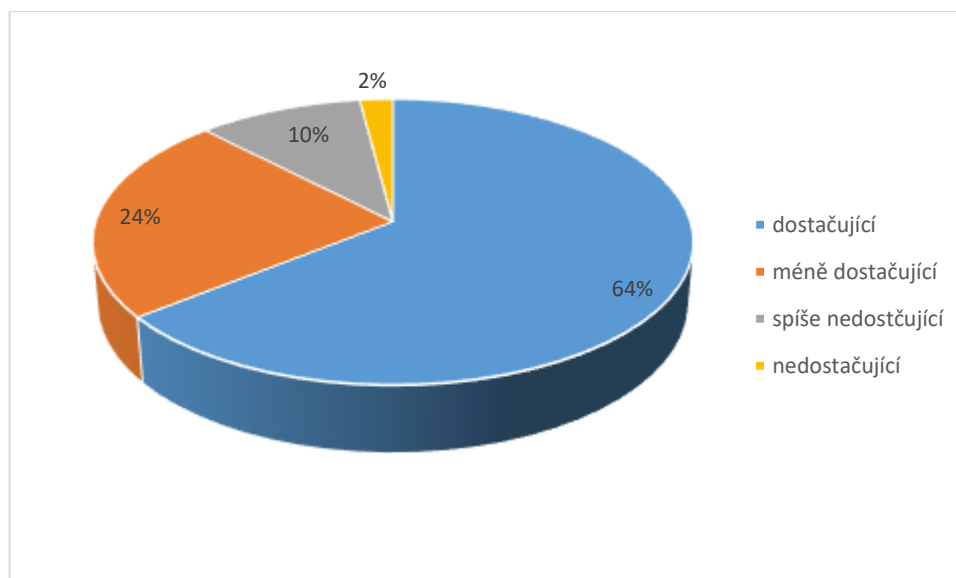
Praktická výuka je nezastupitelnou částí mnoha oborů a její výkon může mít pozitivní účinky na kvalitu vzdělávání. Hlavním úkolem praktické výuky je umožnit studentům získání praktických kompetencí pro budoucí profesní uplatnění. Graf č. 14 zobrazuje, že největší část respondentů, celkově 77 %, vykonává během vzdělávání praktickou výuku. Podstatně menší část, 23 %, praktickou část nevykonává, což můžeme přisuzovat také tomu, že se v rámci výuky nacházejí také obory či kurzy, kde praktická výuka není potřebná.

Položka č. 15 Jak hodnotíte způsob práce lektorů? Hodnocení proved'te pomocí stupnice 1-5. Přičemž 1 je jsem velice spokojen/a, 5 nejsem spokojen/a.*Graf 15: Úroveň práce lektorů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)*

Graf č. 15 ukazuje, jak respondenti odpovídali na položku, která se týká spokojenosti s lektory. 41 % hodnotilo pomocí stupně 1, 34 % pomocí stupně 2, 18 % pomocí stupně 3. Malé procento respondentů hodnotilo práci lektorů negativně, k tomuto názoru se přiklonila 2 % v rámci stupně 4 a 5 % v rámci hodnocení stupně 5. Ze získaných dat tedy můžeme říct, že studenti jsou s prací lektorů převážně spokojeni.

Položka č. 16 Jak byste zhodnotil/a přístup lektora k těm, kteří potřebují s výukou více pomoci?

Graf 16: Individuální přístup lektorů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022)

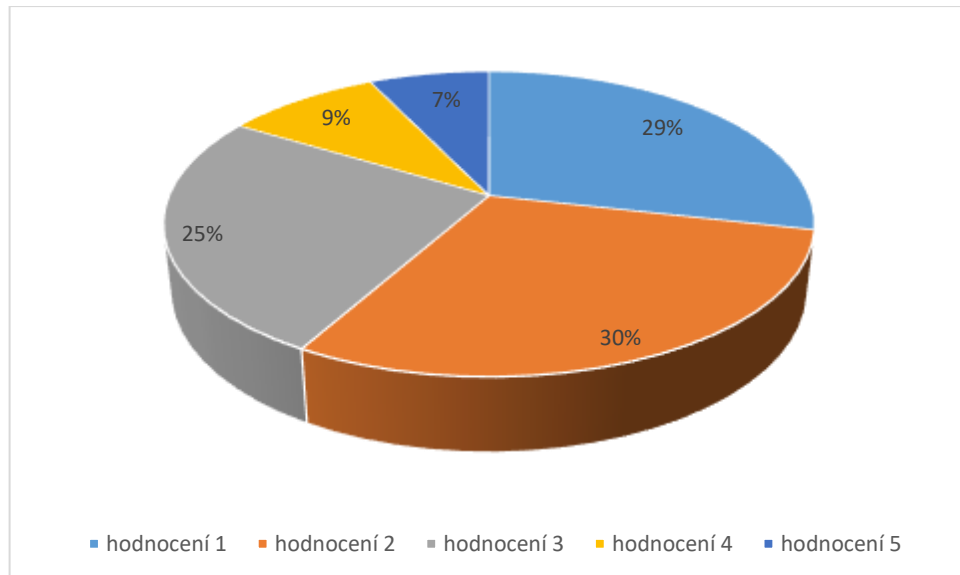

Vzhledem k tomu, že se v rámci výuky ve výkonu trestu setkávají osoby, které mohou být na úplně jiné úrovni, jak vzděláním, tak věkem, je důležité, aby v takových situacích lektor individuálně přistupoval k žákům. Graf č. 16 zobrazuje, že největší část respondentů považuje individuální přístup lektorů na dostačující úrovni, celkem tedy 64 %. Za méně dostačující považuje individuální přístup celkem 24 % a za spíše nedostačující 10 %. Pouze 2 % dotazovaných považují práci lektorů v tomto případě jako nedostačující.

Položka č. 17 Jak hodnotíte způsob vybavení učeben? Hodnocení proved'te pomocí stupnice 1-5. Přičemž 1 je jsem velice spokojen/a, 5 nejsem spokojen/a.

Graf 17: Materiální vybavenost učeben – (vlastní zpracování, 2022)

Prostředí působí na osobnost studenta a jeho vývoj i rozvoj svou obsahovou náplní, sociální interakcí a komunikací, úrovní třídy, osobnostmi učitelů a také složkou materiální. Tato položka č. 17 byla zaměřena na materiální vybavení učeben, které ovlivňuje i kvalitu poskytované výuky. Převážná část respondentů hodnotí vybavenost učeben na dobré úrovni, 30 % zvolilo variantu „hodnocení 2“, 29 % se přiklonilo k variantě „hodnocení 1“ a dalších 25 % zvolilo „hodnocení 3“. Nicméně 9 % zvolilo variantu „hodnocení 4“ a 7 % nebylo spokojeno vůbec a zvolilo nejhorší možnou variantu „hodnocení 5“.

5.2 Interpretace dat

V této části jsme se zrekapitulovali výsledky, které jsme získaly z dotazníkového šetření. Pomocí kvantitativního výzkumu jsme získali odpovědi na výzkumné otázky. Výsledky našeho výzkumu platí pouze pro naše respondenty, a proto je nelze zobecnit.

Jaká skupina osob se aktivně účastní vzdělávání ve výkonu trestu odnětí svobody?

V první výzkumné otázce jsme si charakterizovali osoby, které se vzdělávání aktivně účastní. Zjistili jsme, že více než polovina dotazovaných je mužského pohlaví ve věkovém rozmezí 21- 30 let. Vzhledem k tomu, že převážná část vězňů je mužského pohlaví a v ČR se nacházejí pouze 2 věznice pro ženy, jsme předpokládali, že respondentů mužského pohlaví bude více. Výzkumné šetření dále ukázalo, že největší procento dotazovaných se nachází ve výkonu trestu v celkové délce do 40 měsíců. Dle získaných výsledků vidíme, že

osoby, které se ve výkonu trestu nacházejí poprvé, se více účastní na vzdělávacích aktivitách. V rámci výzkumné otázky, jsme také zjišťovali, jaké mají nejvyšší dosažené vzdělání, kdy výzkumné šetření ukázalo, že nejvíce osob disponuje základním vzděláním a v rámci vzdělávání ve výkonu trestu si nejvíce dotazovaných dokončuje střední vzdělání s výučním listem.

Jaká je motivace odsouzených osob k formálnímu či neformálnímu vzdělávání v průběhu výkonu trestu odnětí svobody?

V rámci druhé výzkumné otázky, jsme zjišťovali, jaká je motivace dotazovaných osob ke vzdělávání. Z výzkumu vyplynulo, že motivaci ke vzdělávání ve výkonu trestu nemůžeme jednoznačně určit, protože získané výsledky se pohybují na totožné úrovni. V rámci získaných odpovědí můžeme sestavit pořadí, kdy nejvíce respondentů zvolilo jako motivaci nudu, menší část lepší uplatnění na trhu práce a zájem o obor. Největší část dotazovaných uvedla, že nedokáže posoudit, zda by dokázali najít motivaci k dokončení studia na svobodě a tím můžeme potvrdit, že výkon trestu je v tomhle ohledu pozitivně ovlivnil. Polovina respondentů si myslí, že vzdělání získané ve věznici využije po ukončení výkonu trestu, což je důležité převážně v rámci resocializace jedince. V rámci výzkumné otázky, jsme zjišťovali, zda by odsouzené osoby učinili rozhodnutí a dokončili si vzdělání i za předpokladu, že se ve výkonu trestu vůbec nenacházejí. Menší polovina uvedla, že by toto učinění na svobodě neučili a výkon trestu jim tak v rámci zvyšování si kvalifikace pomohl k tomuto kroku.

Finance jsou důležité v životě každého z nás, spousta osob, které se ve výkonu trestu nachází trpí finančními problémy nebo se zde nachází za činnosti spojené s majetkovou či finanční trestnou činností a musí své závazky hradit. Vzhledem k tomu, že se ve věznicích vězni účastní zaměstnaneckých aktivit, kterou jsou placené jsou pro vězněné osoby i více výhodné. Vzdělávání je v rámci výkonu trestu dobrovolnou činností, je ale důležitým prvkem pro úspěšnou změnu v myšlení jedince, a proto jsme se zajímali, zda by pro dotazované bylo motivační, kdyby jejich praktická výuka byla finančně ohodnocena. Výzkum potvrdil, že praktickou výuku v rámci výuky vykonává převážná většina dotazovaných a naprostá většina v rámci této položky uvedla, že by pro ně byla finanční odměna motivační.

Jak hodnotí odsouzené osoby nabídku a kvalitu výuky poskytovanou ve věznicích?

Každá věznice má svoji sestavenou nabídku poskytovaných oborů v rámci formálního vzdělávání a kurzů v rámci neformálního vzdělávání. V rámci třetí výzkumné otázky nás zajímalo, zda je jejich nabídka z pohledu odsouzených osob dostatečná a v případě, že nejsou spokojeni měli navrhnout, jaké obory a kurzy by v rámci své věznice ocenili a uvítali. Více než polovina dotazovaných považuje nabídku oborů a kurzů ve věznici za dostatečnou. Zbývá část, která ji za dostatečnou nepovažuje měla v rámci následující položky navrhnout o jaké obory či kurzy by měla zájem. V této části byly navrženy konkrétní obory, které by odsouzené osoby v rámci vzdělávání ocenily. Vzhledem k tomu, že se v mnoha případech výuky jedná o odborné předměty, jsme zjišťovali, zda dotazované osoby v rámci svého oboru vykonávají praktickou výuku, která je velice přínosná a zvyšuje kvalitu vzdělávání. Dle získaných odpovědí převážná většina praktickou výuku v rámci svého oboru či kurzu vykonává.

V rámci kvality výuky nás zajímalo, zda jsou studenti spokojeni s lektory, kteří vzdělávání v rámci výkonu trestu zprostředkovávají. Výsledky můžeme hodnotit velice kladně, jelikož způsob práce lektorů byl hodnocen převážně pozitivním hodnocením, a to i v rámci individuálního přístupu k jednotlivcům. V rámci kvality výuky hraje důležitou roli také prostředí, které studenta do jisté míry ovlivňuje a také může zvyšovat kvalitu výuky. Výzkum ukazuje, že v rámci hodnocení je materiální vybavenost učeben hodnocena velkou částí dotazovaných kladně.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se věnovala vzdělávání dospělých osob ve výkonu trestu odnětí svobody. V teoretické části se věnovala charakteristice základních pojmů spojených se vzděláváním ve výkonu trestu odnětí svobody.

V rámci praktické části jsme se zabývali výzkumem. Zaměřili jsme se na tři oblasti, a to na charakteristiku odsouzených osob, které se ve výkonu trestu vzdělávají, motivaci odsouzených osob ke vzdělávání a kvalitu a spokojenost s poskytovanou výukou. Stanovili jsme výzkumný problém, výzkumný cíl a otázky, výzkumný soubor a metodu sběru dat. Na základě výzkumného problému bylo cílem práce analyzovat vzdělávání poskytované ve věznicích. Výzkumné šetření bylo realizováno pomocí metody kvantitativního výzkumu, kdy jsme data sbírali prostřednictvím dotazníkového šetření. V rámci tohoto šetření se nám podařilo získat 98 vyplněných dotazníků, ze kterých jsme pracovali v rámci analýzy a interpretace dat. Po následném zpracování proběhlo závěrečné shrnutí kvalitativního výzkumu, které nám zodpovídalo výzkumné cíle a otázky stanovené v praktické části.

Cílem této práce bylo analyzovat vzdělávání poskytované dospělým osobám ve výkonu trestu odnětí svobody. Ze získaných dat vyplývá, že celková kvalita vzdělávání poskytovaném ve výkonu trestu odnětí svobody je na dobré úrovni. Nabídka formálního i neformálního vzdělávání je pro většinu respondentů dostatečná. Podle mého názoru by v rámci nabídky oborů a kurzů mělo proběhnout mezi odsouzenými osobami šetření o jaké jiné profesní zaměření by byl zájem a dle toho sestavit nabídku, u které je samozřejmě třeba sledovat i aktuální stav trhu práce a nabízet takové obory, pro které se na něm nachází uplatnění. Samozřejmě je důležité brát v úvahu možnosti a prostory, které má daná věznice k dispozici.

V rámci motivace je určitě důležité neustále klást důraz na potřebu a výhody vzdělávání. Cílem trestu je náprava pachatele a vzdělávání může být jedním z článků úspěšné resocializace jedince. Z pohledu motivace dle výsledků výzkumu bylo zjištěno, že by respondenti jako jednu z možností uvítali finanční ohodnocení praktické výuky. Dle mého názoru by bylo žádoucí v rámci úspěšného začlenění na trh práce zajistit spolupráci mezi věznicemi a potencionálními zaměstnavateli s příslibem zaměstnání po ukončení výkonu trestu. Tento nástup by byl podmíněn úspěšným dokončením daného oboru. Tento příslib by byl pro vězněné osoby jistě dobrým motivátorem pro samotné studium a jeho úspěšné dokončení. Prostor pro změnu k lepšímu je samozřejmě vždy. Jak ale můžeme vidět

v dokumentu Koncepce vězeňství do roku 2025 plánuje Vězeňská služba ČR poskytovanou výuku zkvalitňovat a systém vzdělávání inovovat.

Závěrem bychom chtěli doplnit, že výzkum byl první, který jsme uskutečnili a získali díky němu cenné vědomosti a zkušenosti, které můžeme využít při dalších výzkumech dané problematiky. Věříme také, že práce může sloužit jako zpětná vazba pro vězňice, které vzdělávání poskytují a případně jim pomoci při zlepšování jejich práce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 1. Vydání. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2580-2.
2. BIEDERMANOVÁ, Eva a Michal PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8.
3. ČERNÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002. ISBN 80-7251-104-1.
4. ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0.
5. HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5.
6. HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. ISBN 80-86708-30-6.
7. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.
8. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2009. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-24-0.
9. JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, [2009]-. Glosátor.

10. JŮZL, Miloslav. *Penitenciaristia jako věda žalární*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-131-7.
11. KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 S b., o výkonu trestu odnětí svobody: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 9788073577063.
12. NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996. 270 s. ISBN 80-200-0592-7.
13. PALÁN, Z. *Lidské zdroje: Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. Praha: Academia, 2002, 280 s. ISBN 8020009507.
14. SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3.
15. SOKOL, Jan. *Moc, peníze a právo: esej o společnosti a jejích institucích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-066-6.
16. ŠTĚRBA, Vladislav. *Penologie*. Praha: Armex, 2007. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-86795-48-5.
17. VETEŠKA, J., 2015. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-898-7.

OSTATNÍ POUŽITÉ ZDROJE

18. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Simplo, 2021 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: [Generální ředitelství | Vězeňská služba České republiky \(vscr.cz\)](https://www.vscr.cz/)
19. *Program zacházení* [online]. Česká republika: Vězeňská služba České republiky, 2021 [cit. 2021-11-24]. Dostupné z: [Program zacházení | Vězeňská služba České republiky \(vscr.cz\)](https://www.vscr.cz/)

20. *Vězeňská služba České republiky. Střední odborné učiliště* [online]. Praha: Simplo, 2021 [cit. 2021-10-28].
Dostupné z: [Úřední deska – Střední odborné učiliště \(archive.org\)](#)
21. POWELL, Jen; MOSER-JURLING, Jennifer. *What Is Primary Education?*. learn.org. Retrieved, 2019, 18.
Dostupné z: [GNR20180913.pdf \(greenbeltnewsreview.com\)](#)
22. *Koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2022.
Dostupné z: [koncepce-vezenstvi.pdf \(vs-cr.cz\)](#)

LEGISLATIVA

23. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.
24. Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod. In. Sbírka zákonů. 16.12.1992. ISBN 978-80-7488-189-3.
25. Zákon č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční stráží České republiky. In. Sbírka zákonů 10.12.1992.
26. Zákon č. 196/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. In. Sbírka zákonů 3.8.1999. ISBN 978-80-7357-706-3.
27. Zákon č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby [online]. Česká republika.
Dostupné z: [293/1993 Sb. Zákon o výkonu vazby \(zakonyprolidi.cz\)](#)
28. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In. Sbírka zákonů 9.2.2009. ISBN 978-80-7488-424-5.
29. REPUBLIKA, ČESKÁ. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). *Sbírka zákonů*, 2004.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika

Kč korun českých

Sb. sbírka

tzn. to znamená

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1: Rozdělení respondentů dle pohlaví – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022) .....</i>	<i>36</i>
<i>Graf 2: Rozdělení respondentů dle věku – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022) .....</i>	<i>36</i>
<i>Graf 3: Rozdělení respondentů dle dosaženého vzdělání – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022) .....</i>	<i>37</i>
<i>Graf 4: Četnost výkonu trestu – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022).....</i>	<i>38</i>
<i>Graf 5: Průměrná délka trestu – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022) .....</i>	<i>38</i>
<i>Graf 6: Studovaný stupeň vzdělání – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022).....</i>	<i>39</i>
<i>Graf 7: Motivace ke vzdělávání – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022).....</i>	<i>40</i>
<i>Graf 8: Vliv výkonu trestu na motivace – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022).....</i>	<i>41</i>
<i>Graf 9: Uplatnitelnost vzdělání – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022) .....</i>	<i>42</i>
<i>Graf 10: Vliv na rozhodnutí – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022) .....</i>	<i>43</i>
<i>Graf 11: Finanční ohodnocení praxe – vyhodnocení (vlastní zpracování 2022) .....</i>	<i>44</i>
<i>Graf 12: Nabídka oborů/kurzů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022) .....</i>	<i>45</i>
<i>Graf 13: Požadované obory/kurzy – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022).....</i>	<i>46</i>
<i>Graf 14: Praktická výuka – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022) .....</i>	<i>47</i>
<i>Graf 15: Úroveň práce lektorů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022).....</i>	<i>47</i>
<i>Graf 16: Individuální přístup lektorů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2022) .....</i>	<i>48</i>
<i>Graf 17: Materiální vybavenost učeben – (vlastní zpracování, 2022) .....</i>	<i>49</i>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Věznice.....	16
Tabulka 2 – Obory pro rok 2022/2023	27
Tabulka 3 – Kurzy nabízené v roce 2019/2020	28
Tabulka 4 – Počet respondentů	34
Tabulka 5 – Návrhy	46

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník – kvantitativní výzkum

PŘÍLOHA P I: NÁZEV PŘÍLOHY

Vzdělávání dospělých osob ve VTOS

Dobrý den,

jmenuji se Simona Dymáková a studuji třetí ročník oboru Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Téma mé bakalářské práce je Vzdělání dospělých osob ve výkonu trestu odnětí svobody a jejím cílem je zjistit možnosti vzdělávání ve VTOS.

Pro získání informací jsem zvolila metodu dotazníkového šetření. Jedná se o anonymní výzkumné šetření, které slouží k získání pravdivých informací. Prosím tedy o upřímné a přesné vyplnění předloženého dotazníku. Pokud v textu není uvedeno jinak, prosím vždy o zakroužkování jedné odpovědi nebo doplnění textu u otevřených otázek:

1) Jaké je Vaše pohlaví?

- a) žena
- b) muž

2) Kolik je Vám let?

- a) do 20 let
- b) 21-30 let
- c) 31-40 let
- d) 41-50 let
- e) nad 50 let

3) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) bez vzdělání
- b) základní vzdělání
- c) střední bez maturity
- d) střední s maturitou
- e) vysokoškolské

4) Jedná se o Váš první výkon trestu nebo se nacházíte ve věznici opakovaně?

- a) poprvé
- b) opakovaně

5) Jak dlouhý je Váš aktuální trest odnětí svobody?

.....

6) Jaký stupeň vzdělání si ve věznici dokončujete?

- a) základní
- b) střední s výučním listem
- c) střední s maturitou
- d) vysokoškolské
- e) neformální vzdělávání – kurz, rekvalifikace, školení

7) Jaká je Vaše motivace ke studiu?

- a) lepší uplatnění na trhu práce
- b) zájem o obor
- c) nuda
- d) Napiš jiné.....

8) Byla by Vaše motivace ke vzdělávání stejná i v případě, že byste nebyl/a ve výkonu trestu odnětí svobody?

- a) ano
- b) ne
- c) nedokážu posoudit

9) Myslíte si, že nabídka oborů/kurzů je ve Vaší věznici dostatečná?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

10) Pokud jste na otázku č. 9 odpověděli záporně, prosím uveďte, o jaký obor/kurz byste měli zájem:

11) Myslíte si, že vzdělávání získané ve věznici využijete na svobodě?

- a) ano
- a) ne
- b) nevím

12) Rozhodl/a byste se dokončit si vzdělání i za předpokladu, že se nenacházíte ve výkonu trestu odnětí svobody?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

13) Plníte v rámci výuky praxi?

- a) ano
- b) ne

14) Bylo by pro Vás motivační, pokud by byla praxe finančně ohodnocena?

- a) ano
- b) ne

15) Jak hodnotíte způsob práce lektorů? Hodnocení proved'te pomocí stupnice 1-5. Přičemž 1 je jsem velice spokojen/a, 5 nejsem spokojen/a.

Nápověda k otázce: Napište číslo

.....

16) Jak byste zhodnotil/a přístup lektora k těm, kteří potřebují s výukou více pomoci?

- a) dostačující
- b) méně dostačující
- c) spíše nedostačující
- d) nedostačující

17) Jak hodnotíte způsob vybavení učeben? Hodnocení proved'te pomocí stupnice 1-5. Přičemž 1 je jsem velice spokojen/a, 5 nejsem spokojen/a.

Nápověda k otázce: Napište číslo

.....